

Aktivitetsplikten i NAV: Et bidrag til økt motivasjon for arbeid og aktivitet? – En kvalitativ studie

---

Universitetet
i Stavanger

Det helsevitenskapelige fakultet

Master i rus- og psykisk helsearbeid

Masteroppgave: 40 studiepoeng

Student: Line Granum Julseth

Veiledere: Førsteamanuensis Trond Erik Grønnestad & Anne Kristine Gjerde

VÅR 2020

Antall ord kappe: 8098

Antall ord artikkel: 5785

Forord

Å skrive masteroppgave har vært en lærerik og krevende prosess. Å få muligheten til å fordype seg i et fagfelt jeg har stort interesse for har vært givende.

Jeg vil først og fremst takke informantene mine som ville dele sine erfaringer og opplevelser med meg og ikke minst NAV-kontoret som bisto med rekruttering. Uten dere ville ikke denne studien vært mulig.

En stor takk til veilederne mine Trond Erik Grønnestad og Anne Kristine Gjerde for innspill, konstruktive tilbakemeldinger og verdifull veiledning.

En spesiell takk til venninne og medstudent Serine Selvaag for lange studiedager, støtte og gode refleksjoner som har vært uvurderlig for å komme i mål.

Til sist er det en selvfølge å takke familie, venner og kollegaer for oppmuntrende ord, og en spesielt stor takk til samboer Eirik som har vist stor tålmodighet og som alltid har hatt tro på at jeg skulle lykkes.

Tusen takk!

Stavanger, 29. mai 2020

Line Granum Julseth

Innholdsfortegnelse

Kappe til artikkel: Aktivitetsplikten i NAV: Et bidrag til økt motivasjon for arbeid og aktivitet – En kvalitativ studie	6
1.0. Introduksjon	6
1.1. Hensikt med studien og bakgrunn for valg av tema	6
1.2. Unge voksne sosialhjelpsmottakere	7
1.3. Aktivitetsplikten i NAV	8
1.4. Søkestrategier og tidligere forskning	8
1.5. Forskningsspørsmål	9
2. Teoretisk rammeverk	10
2.1. Selvbestemmelsesteori	10
2.2. Kontrollert og autonom motivasjon	11
2.3. De grunnleggende psykologiske behov	13
3. Metode	16
3.1. Forskningsdesign	16
3.2. Utvalg	17
3.3. Innsamling av data	18
3.4. Analyse	19
3.5. Forskningsmessig kvalitet	21
3.6. Forskningsetikk	23
4. Funn	24
5. Diskusjon	25
6. Avslutning	27
Referanser	28
Oversiktsside for artikkel	32
Aktivitetsplikten i NAV: Et bidrag til økt motivasjon for arbeid og aktivitet? – En kvalitativ studie	33
Tidligere forskning	33

Teoretisk rammeverk.....	36
Metode	37
Utvalg og prosedyre.....	37
Datainnsamling	38
Forskningsetikk.....	38
Analyse.....	39
Metodiske refleksjoner	39
Funn	40
Motivasjon.....	40
Erfaring	41
Godt miljø.....	42
Økt opplevelse av selvbestemmelse.....	43
Diskusjon:	44
Konklusjon.....	47
Referanser	49

Vedlegg:

Vedlegg 1: Forfatterveiledning

Vedlegg 2: Informasjonsskriv til informanter

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Vedlegg 4: Intervjuguide

Vedlegg 5: Godkjenning fra NSD

Abstract

Mål og hensikt: Målet med studien var å oppnå ny kunnskap og dypere innsikt omkring aktivitetsplikten og motivasjon. Hensikten var å undersøke fenomenet fra et brukerperspektiv og oppnå forståelse om hvordan unge voksne sosialhjelpsmottakere opplever aktivitetsplikten i NAV som et bidrag til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet.

Metode: Studien har en kvalitativ design. Data er innhentet ved hjelp av fem individuelle intervju. Informantene var unge voksne sosialhjelpsmottakere med aktivitetsplikt, og alle var deltakere i et kommunalt aktivitetstilbud i en stor kommune i Norge. Dataene ble analysert ved bruk av innholdsanalyse.

Funn: Det er individuelt hva som ble opplevd å bidra til økt motivasjon. Funnene i studien viser imidlertid klare likhetstrekk mellom informantene. Tema som har blitt identifisert tilknyttet opplevelsen av bruk av aktivitetsplikt er motivasjon, erfaring og godt miljø, samt at informantene opplevde økt selvbestemmelse omkring det å følge opp aktivitetsplikten i løpet av deltakelse i aktivitetstilbudet.

Konklusjon: Funnene i denne studien konkluderer med at aktivitetsplikten er med på å bidra til økt motivasjon. Ved å få tilfredsstillt behovet for kompetanse, autonomi og tilhørighet, vil dette føre til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet for unge voksne sosialhjelpsmottakere.

Kappe til artikkel: Aktivitetsplikten i NAV: Et bidrag til økt motivasjon for arbeid og aktivitet – En kvalitativ studie

1.0. Introduksjon

Aktivitetsplikten i NAV har som mål å bidra til at unge voksne sosialhjelpsmottakere mellom 18-29 år raskere skal komme ut av en passiv tilværelse og å øke sine muligheter for arbeid, utdanning, eller bli selvforsørget på annen måte enn ved økonomisk sosialhjelp. Målet med studien var å oppnå kunnskap om aktivitetsplikten bidrar til å øke motivasjonen for arbeid eller annen aktivitet blant unge voksne sosialhjelpsmottakere. Informantenes egne opplevelser og beskrivelser av aktivitetsplikten var i fokus. På bakgrunn av dette er studien gjennomført ved bruk av en kvalitativ forskningsdesign. Dette har lagt føringer for hvordan studien er utformet, både med tanke på datainnsamling og analysemetode. Fontene forskning er vurdert som aktuelt vitenskapelig tidsskrift for mulig publisering av artikkelen. Artikkelen er derfor utformet i tråd med tilhørende forfatterveiledning (vedlegg 1) for tidsskriftet.

Denne kappen har som mål om å utdype det teoretiske grunnlaget for artikkelen, samt gi en nærmere beskrivelse av de metodiske overveielsene som er gjort. Kappen er strukturert ved og først å gi en nærmere beskrivelse av aktivitetsplikten i NAV og unge voksne sosialhjelpsmottakere, samt hva som ligger til grunn for utarbeidelsen for valgt tema og forskningsspørsmål. Det teoretiske rammeverket gir en beskrivelse av motivasjonsbegrepet forankret i selvbestemmelsesteorien, og en redegjørelse av menneskers basale psykologiske behov for kompetanse, autonomi og tilhørighet. Funnene er kort beskrevet i kappen, da dette er grundig presentert i artikkelen. Artikkelen er tydelig spisset til forskningsspørsmålet og kappens diskusjonsdel vil derfor se på aktivitetsplikten utover kun å omhandle motivasjon. I kappen er det valgt å gi en drøftelse av aktivitetsplikten i et brukermedvirkningsperspektiv.

1.1. Hensikt med studien og bakgrunn for valg av tema

Antallet mottakere av økonomisk sosialhjelp i Norge økte fra 2017 til 2018, men antallet unge sosialhjelpsmottakere har vist en nedgang (Tønseth, 2019). Imidlertid er det en betydelig andel sosialhjelpsmottakere under 30 år. Unge voksne som står utenfor utdanning og arbeidsliv er satt på dagsordenen de siste årene. Unge voksne som opplever utenforskap kjennetegnes av å ha lav utdanning, og er en sårbar gruppe i dagens arbeidsmarked (OECD, 2018). Innføring av aktivitetsplikten for sosialhjelpsmottakere under 30 år ble innført i 2017 og skal være et virkemiddel for å bidra til å øke unge voksne sine muligheter for å komme ut i

ordinært arbeidsliv, utdanning eller bli selvforsørget på annen måte enn ved økonomisk sosialhjelp (Prop 13 L (2016-2017)).

Hensikten med denne studien er å bidra til ny innsikt omkring aktivitetsplikten i NAV for unge voksne sosialhjelpsmottakere, og oppnå en dypere forståelse, samt avdekke ny kunnskap om hvordan unge voksne sosialhjelpsmottakere opplever aktivitetsplikten i NAV som et bidrag til økt motivasjon. Ved å innhente data fra brukernes perspektiv kan dette bidra til å skape et mer helhetligbilde ved bruken av aktivitetsplikt. Jeg har selv erfaring som ansatt i NAV og vurderer at kunnskap omkring dette fenomenet kan være et viktig bidrag til NAV sitt arbeid med å videreutvikle tjenester for en brukergruppe som har høy prioritet.

1.2. Unge voksne sosialhjelpsmottakere

Det er ulike grunner til at unge voksne mottar økonomisk sosialhjelp fra NAV.

Arbeidsforskningsinstituttet har gjennomført en undersøkelse om oppfølging av utsatt ungdom i NAV og det vises til at dette er en heterogen gruppe som har ulike utfordringer (Frøyland, Maximova-Mentzoni & Fossetøl, 2016). Det er naturlig å trekke linjer mellom at det kan være flere fellesnevner mellom ungdommene som er inkludert i denne undersøkelsen og andre unge voksne som mottar økonomisk sosialhjelp. Det som kjennetegner gruppen er at de har utfordringer med å komme seg ut i arbeidslivet og har manglende utdanning (Frøyland et al, 2016). I 2016 ble det foretatt en undersøkelse som viser at i Norge er det 9 % av unge mellom 15-29 år som står utenfor utdanning og arbeidsliv (NEET- Not in Employment, Education or Training) som også stadfester at et kjennetegn er at de har lav eller ingen utdanning fra før (OECD, 2018). Det er i tillegg en utfordring for denne gruppen at de har lite sosialt nettverk og sosial angst er et utbredt problem (Frøyland et al. 2016). Forskning viser at unge voksne som tilhører gruppen NEET har nesten seks ganger så høy risiko for å oppleve depresjon sammenlignet med annen ungdom (OECD, 2018).

Et annet kjennetegn ved utsatt ungdom er at flere har vokst opp i lavinntektsfamilier, der foreldrene gjerne har mottatt økonomisk sosialhjelp eller annen trygd i lengre perioder (Frøyland et al. 2016). Tidligere forskning viser til at det er klare indikasjoner på at barn som vokser opp i familier som mottar økonomisk sosialhjelp har større sannsynlighet for å motta økonomisk sosialhjelp i fremtiden. Det er imidlertid viktig å presisere at det kan være flere faktorer, som for eksempel foreldrenes manglende tilknytning til arbeidslivet, verdier og holdninger som også påvirker sosial arv (Lorentzen & Nielsen, 2008).

1.3. Aktivitetsplikten i NAV

I henhold til sosialtjenesteloven § 20 har NAV-kontoret i lang tid hatt muligheten til å stille vilkår om aktivitet for mottakere av økonomisk sosialhjelp (Sosialtjenesteloven, 2009, § 20). Å stille vilkår betyr at NAV-kontoret stiller krav om å gjøre bestemte handlinger eller aktiviteter for at økonomisk sosialhjelp skal bli utbetalt (Dahl & Lima, 2017).

I januar 2017 ble det gjennomført en lovendring om at det skal stilles vilkår om aktivitet for alle mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år. Kommunen skal stille krav til deltakelse i en aktivitet, derav betegnelsen aktivitetsplikt (Sosialtjenesteloven, 2009, § 20a). Hensikten med lovendringen er å bidra til at unge voksne mellom 18-30 år raskere skal komme ut av en passiv tilværelse, bli motivert og øke sine muligheter for arbeid, utdanning eller bli selvforsørget på annen måte enn ved økonomisk sosialhjelp (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016).

Det skal foreligge tungtveiende grunner for at man kan bli fritatt fra aktivitetsplikten. Brukerne har aktivitetsplikt og kommunen har en gjensidig plikt til å tilby et egnet tilbud til den enkelte. Hvis ikke aktivitetsplikten blir overholdt, kan NAV-kontoret stanse eller redusere stønaden hvis det er opplyst om denne konsekvensen i vedtaket brukeren har mottatt (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016).

1.4. Søkestrategier og tidligere forskning

I forberedelsesprosessen til masterstudien har jeg gjennomført flere søk, men søkene ble først utført systematisk i august 2019. For å utarbeide søkestrategier og strukturere litteratursøket på best mulig måte ble det benyttet PICO-skjema (Norstein, 2015). Det har blitt gjennomført søk i ulike elektroniske databaser for å finne relevant teori og forskningslitteratur. Søkene er fortrinnsvis gjort i ORIA, Google Scholar og Academic Search Premier. Det har blitt benyttet både engelske og norske søkeord som blant annet «welfare benefits», «welfare support», «activation» «activation practice», «NAV», «aktivitetsplikt», «motivasjon», «økonomisk sosialhjelp», «vilkår» også videre i ulike kombinasjoner. Ved å gjennomføre systematiske litteratursøk har jeg identifisert relevant forskning som vil bidra til å styrke gyldigheten i studien (Kirkehei & Ormstad, 2013), samtidig som det bidro til å identifisere områder med manglede kunnskap.

Aktivitetsplikten i NAV ble innført i 2017, og den vurderes derfor som henholdsvis ny. Det finnes derfor begrenset med forskning som omhandler aktivitetsplikten. Det ble dermed vurdert som hensiktsmessig å inkludere forskning som omhandler bruk av vilkår for sosialhjelpsmottakere, som har blitt gjennomført før aktivitetsplikten ble innført. På grunn av et snevert omfang av forskning er det et generelt behov for økt kunnskap omkring aktivitetsplikten.

Som beskrevet i artikkelen viser tidligere gjennomført forskning at bruk av aktivitetskrav for unge voksne sosialhjelpsmottakere gir et sprikende resultat i effekt, samt store variasjoner mellom kommunens utøvelse av aktivitetsplikten. Positive effekter som blir løftet fram i tidligere undersøkelser er at aktivitetsplikten kan føre til økt struktur i hverdagen og bidrar til at oppfølgingsbehovet til den enkelte bruker blir avklart raskere (Dahl & Lima, 2018). Det blir også fremhevet at aktivitet i seg selv oppleves som positivt fra brukernes side (Lidén & Trætteberg, 2019). Negative effekter som blir belyst er opplevelsen av økt byråkrati (Dahl & Lima, 2018), samt at noen undersøkelser viser at aktivitetskrav kan være med på å svekke tilknytningen til arbeidslivet (Dahl & Lima, 2017).

Et overordnet mål er at aktivitetsplikten skal bidra til færre på stønad og flere i arbeid eller annen form for selvforsørgelse (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016). Forskningen som har blitt gjennomført har derfor som mål å vurdere denne effekten ved aktivitetsplikten. En del av hensikten med aktivitetsplikten er også at unge voksne sosialhjelpsmottakere skal bli motivert (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016), men dette har i mindre grad blitt vektlagt i tidligere forskning. Jeg identifiserte derfor dette som et område med begrenset forskning, og et fenomen det er interessant å få økt kunnskap om.

1.5. Forskningsspørsmål

Formålet med studien er å få innblikk i de subjektive opplevelsene og beskrivelsene til unge voksne sosialhjelpsmottakere, og jeg ønsker å oppnå mer kunnskap om aktivitetsplikten er tro mot sin hensikt å øke motivasjon for arbeid eller annen aktivitet.

Med utgangspunkt i studiens formål og hensikt har jeg utarbeidet følgende forskningsspørsmål:

Hvordan opplever unge voksne sosialhjelpsmottakere at aktivitetsplikten i NAV gir økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet?

2. Teoretisk rammeverk

2.1. Selvbestemmelsesteori

Ulike former for motivasjonsteori søker svar på hva som motiverer mennesker, hvordan mennesker motiveres og hvordan motivasjon opprettholdes over tid. Motivasjonsteori er også opptatt av hvorfor mennesker handler som de gjør, hva målet og hensikten med handlingene til mennesker er (Kaufmann & Kaufmann, 2015). Selvbestemmelsesteorien definerer motivasjon som den drivkraften menneske har til å utføre handlinger, og sentralt i selvbestemmelsesteorien er det å utforske de psykologiske prosessene som fremmer motivasjon (Ryan & Deci, 2000a). Deci & Ryan (2000) viser til at mennesker drives av ulike typer motivasjon. Flere handlinger og oppgaver de fleste mennesker gjør i løpet av hverdagen er ikke i seg selv indre motiverte, men samtidig har metoder som gulrot- og pisk vist seg å ha uheldige konsekvenser.

Selvbestemmelsesteorien skiller seg fra andre tradisjonelle motivasjonsteorier som ofte kun fokuserer på mål, resultat og årsakene til resultatene (Deci & Ryan, 2000).

Selvbestemmelsesteorien forklarer i et bredere perspektiv hva motivasjon er og er opptatt av å få en fullverdig forståelse av hva målrettet atferd innebærer, samt hvordan mennesker kan oppnå psykologisk utvikling. For å få en fullverdig forståelse av dette vektlegger selvbestemmelsesteorien å undersøke innholdet i målene mennesker streber etter og hva årsaken bak disse målene er, altså hva er det som får mennesker til å handle slik de gjør (Deci & Ryan, 2000).

Selvbestemmelsesteorien hevder at alle mennesker har medfødt drivkraft og har et ønske om å oppnå psykologisk utvikling (Deci & Ryan, 2002; Gagné & Deci, 2005). Teorien vektlegger at mennesker utvikler seg i den sosiale konteksten eller det miljøet som en befinner seg i. Den sosiale kontakten er med på å påvirke motivasjonen til mennesker og skaper derfor forutsetninger for å tilfredsstillere eller undergrave den psykologiske utviklingen til den enkelte. Dette betyr at hvis mennesket befinner seg i en sosial kontekst der de grunnleggende behovene for autonomi, kompetanse og tilhørighet blir tilfredsstillt, vil dette føre til velvære og psykologisk utvikling (Deci & Ryan, 2002; Gagné & Deci, 2005). Det vil komme en nærmere en beskrivelse av hva de grunnleggende psykologiske behovene innebærer.

2.2. Kontrollert og autonom motivasjon

Når en definerer motivasjon, skiller man ofte mellom indre og ytre motivasjon. Ytre motivasjon kan beskrives som menneskelig atferd eller handlinger der man har et mål eller et ønske om å oppnå en form for belønning. Motivasjonen til å utføre handlingen kommer ikke fra handlingen i seg selv, men fra hvilke konsekvenser handlingen fører til (Gagné & Deci, 2005). I motsetning til ytre motivasjon innebærer indre motivasjon at mennesker utfører handlinger eller aktiviteter fordi de finner den interessant eller at den oppleves som tilfredsstillende i seg selv. Dette er gjerne handlinger som er fri for press og er selvbestemte. Det er handlingen eller aktiviteten i seg selv som er sentral, noe en har glede av og en retter ikke oppmerksomhet til utenforliggende konsekvenser som belønning (Gagné & Deci, 2005).

Selvbestemmelsesteorien har et bredere spekter i definisjoner av ulike former for motivasjon. Det spenner seg fra amotivasjon, som er uten noen form for selvbestemmelse til indre motivasjon som alltid oppleves som selvbestemt (Gagné & Deci, 2005). Amotivasjon skiller seg både fra indre og ytre motivasjon, da amotivasjon representerer fullstendig mangel på motivasjon. Amotivasjon defineres som når mennesker opplever at handlingen ikke i noen grad vil føre til noe resultat, og at handlingen ikke har noen form for verdi (Deci & Ryan, 2000).

Skillet mellom kontrollert og autonom motivasjon er mer sentralt i selvbestemmelsesteorien enn skillet mellom indre og ytre motivasjon. Kontrollert motivasjon beskrives som atferd og handlinger som er påvirket av en følelse av press eller tvang. Autonom motivasjon er på den andre siden beskrevet som atferd og handlinger som utføres med en følelse av fri vilje og en opplevelse av valgfrihet. Flere motivasjonsteorier vektlegger den totale mengden motivasjon i motsetning til selvbestemmelsesteorien som vektlegger hva slags type motivasjon som ligger til grunn, og i hvilken grad motivasjonen er autonom eller kontrollert (Gagné & Deci, 2005).

Selvbestemmelsesteorien skiller mellom fire ulike typer ytre motivasjon (Deci & Ryan, 2002). De ulike formene for ytre motivasjon beskrives som motivasjonsreguleringer og varierer i hvilken grad de oppleves som kontrollerte eller autonome. Det vil si at motivasjonen har ulikt opphav og dermed ulike konsekvenser (Deci & Ryan, 2000; Deci & Ryan, 2002).

Den første typen er *ekstern regulering*, også kalt ytre regulering. Dette beskrives som ytre motivasjon der menneskets atferd og handlinger styres av ytre betingelser (Deci & Ryan,

2000) Handlingene blir derfor initiert og opprettholdt av ytre betingelser der en ønsker å oppnå en form for belønning eller å unngå straff (Deci & Ryan, 2002). Selvbestemmelsesteorien hevder at en slik form for ytre regulering undergraver muligheten for indre motivasjon og oppleves i stor grad som kontrollerende (Gangné & Deci, 2005).

Videre beskrives *introjeksjon*. Det er flere likhetstrekk mellom introjeksjon og ekstern regulering. Motsetningen er at atferden og handlingene ikke blir styrt av ytre betingelser, men av indre forhold (Deci & Ryan, 2000). Dette er for eksempel atferd og handlinger som har bakgrunn i et ønske å oppnå en følelse av stolthet, eller å unngå en følelse av skam (Deci & Ryan, 2002). Selv om denne motivasjonsreguleringen delvis er internalisert og ikke styres av ytre betingelser, beskrives det som en form for kontrollert motivasjon. Dette på grunn av at atferden og handlingen ikke har høy grad av autonomi, og oppleves derfor ikke som selvbestemt (Deci & Ryan, 2000).

Den neste motivasjonsreguleringen er *identifisert regulering*. I denne prosessen vil mennesker oppleve en større grad av internalisering og akseptere den underliggende verdien av handlinger og atferd. Internaliseringen vil være bedre enn ved introjeksjon og handlingene og atferden vil bli en større del av menneskers identitet (Deci & Ryan, 2000). Med andre ord vil handlinger og atferd ha bakgrunn i menneskers egne mål og en opplevelse av fri vilje (Deci & Ryan, 2002). Selv om mennesket ikke vil utføre handlinger på grunnlag av at handlingen i seg selv gir de tilfredsstillende og spontan glede, er denne formen for motivasjonsregulering i større grad autonom enn de som tidligere er beskrevet (Deci & Ryan, 2000).

Den siste motivasjonsreguleringen er *integrert regulering*, som er den mest komplette formen for internalisering av ytre motivasjon (Deci & Ryan, 2000). Her vil verdien av atferd og handling samsvare med menneskers overordnede verdier og mål i livet. Denne formen for motivasjonsregulering oppstår når handlingen er selvbestemt og er den som i størst grad er autonom. Integrert regulering kan ligne på indre motivasjon ved at atferd og handling er selvbestemt og er i tråd med egne verdier og behov. Det som imidlertid skiller dem, er at ved opplevelsen av indre motivasjon vil man føle en indre og personlig interesse for aktiviteten. Integrert regulering karakteriseres ved at atferden eller handlingen er viktig for å oppnå et mål en har satt seg, men det forutsetter ikke at en trenger å være personlig interessert i aktiviteten (Deci & Ryan, 2002).

Når internaliseringsprosessen oppnås gjennom introjeksjon, identifisert regulering og integrering vil det resultere i ulike typer ytre motivasjon, som varierer i hvilken grad de er

autonome eller kontrollerte (Deci & Ryan, 2000). Ved ekstern regulering skjer ingen form for internalisering og representerer den mest kontrollerte formen for ytre motivasjon. Ved introjeksjon er motivasjonen relativt kontrollert selv om reguleringen kommer innenfra fra personen selv. Identifisert regulering resulterer i større grad av internalisering og atferd og handling vil oppleves mer autonom og integrert regulering er den mest fullstendige graden av internalisering av ytre motiverte handlinger (Deci & Ryan, 2000).

2.3. De grunnleggende psykologiske behov

Innen selvbestemmelsesteorien er *The Basic Need Theory* sentral, og bidrar til å identifisere hvilke konsekvenser de sosiale omgivelsene mennesker befinner seg i og om det fremmer eller undergraver menneskers behov for utvikling (Ryan & Deci, 2000a). Denne tilnærmingen omhandler antakelsen om at mennesker har basale grunnleggende behov, herunder behovet for autonomi, kompetanse og tilhørighet (Deci & Ryan, 1985).

Forskning har kommet fram til at tilfredsstillelse av disse behovene er en forutsetning for psykologisk utvikling og velvære hos mennesker. Det trekkes også frem at kunnskap omkring menneskers grunnleggende psykologiske behov er nyttig for å forstå hvordan de sosiale omgivelsene mennesker befinner seg i påvirker autonom kontra kontrollert motivasjon (Deci & Ryan, 2008).

Selvbestemmelsesteorien hevder at ved tilfredsstillelse av de grunnleggende behovene vil mulighetene for indre motivasjon, samt former for ytre motivasjon som identifisert og integrert regulering øke (Deci & Vansteenkiste, 2004). Det presiseres imidlertid at selv om mennesker opplever tilfredsstillelse av behovet for kompetanse og tilhørighet, er det også nødvendig med tilfredsstillelse av behovet for autonomi for at integrert regulering skal oppnås. For at integrert regulering skal forekomme må atferden og handlingene mennesket utfører oppleves som selvbestemt (Deci & Ryan, 2000; Gagné & Deci, 2005). Med andre ord betyr dette at ingen av de grunnleggende behovene må overses. Hvis mennesket befinner seg i sosiale omgivelser som undergraver de grunnleggende behovene kan dette føre til å svekke den psykologiske utviklingen, samt hemme mulighetene for motivasjon (Deci & Vansteenkiste, 2004).

Mer spesifikt innen selvbestemmelsesteorien tilknyttet arbeidsmotivasjon viser forskning til at arbeidsplasser som fremmer de grunnleggende psykologiske behovene har positive effekter for de ansatte og bidrar til å styrke deres motivasjon. I tillegg viser forskningen at det har en

direkte tilknytning til andre arbeidsrettede faktorer som høyere effektivitet, positive arbeidsrelaterte holdninger, samt større arbeidsglede og trivsel (Gagné & Deci, 2005).

2.3.1. Kompetanse

Behovet for kompetanse kan beskrives som menneskets behov for å føle mestring. Mennesker vil søke mestringsorienterte situasjoner, samtidig som de vil ha muligheten til å utvikle og bruke sin kompetanse. Mennesker vil derfor ikke oppleve trivsel og velvære i arbeidssituasjoner de ikke mestrer. For eksempel vil det være gunstig for en ansatt å få arbeidsoppgaver som har en sammenheng med deres kompetansebehov og ved at arbeidsoppgavene er passe utfordrende. Dette gir større muligheter for å føle mestring og tilfredsstillelse av behovet for kompetanse (Deci & Ryan, 2002; Gagné & Deci, 2005).

Tidligere gjennomført forskning viser at hvis mennesker får positive tilbakemeldinger vil dette være med på å øke den indre motivasjonen, i motsetning til negative tilbakemeldinger som vil være med på å hemme den indre motivasjonen til den enkelte. Dette blir sett i sammenheng med behovet for kompetanse på grunnlag av at positive tilbakemeldinger indikerer effekt og mestring hos den enkelte, og en vil derfor å få tilfredsstilt behovet for kompetanse og oppleve økt motivasjon (Deci & Ryan, 2000).

Tilfredsstillelse av behovet kompetanse blir beskrevet som avgjørende for enhver type motivasjon, men kun tilfredsstillelse av kompetanse er ikke tilstrekkelig for at motivasjon skal bli indre motivert. For at dette skal oppnås må også den enkelte få tilfredsstilt behovet for autonomi (Deci & Ryan, 2000).

2.3.2. Autonomi

Behovet for autonomi, også kalt selvbestemmelse kan beskrives som atferd og handlinger mennesker gjør av fri vilje og ut fra egne interesser og behov (Deci & Ryan, 2000). Å oppleve autonomi er det motsatte av å føle seg kontrollert av ytre betingelser (Deci & Ryan, 2002).

Tidligere forskning viser at når mennesker blir tilbudt ytre belønninger for å indirekte øke motivasjonen til å gjennomføre spesifikke handlinger, vil dette være med på å undergrave indre motivasjon. Mennesker vil i større grad føle seg kontrollert av den ytre belønningen i stedet for å øke muligheten for at handlingen i seg selv oppleves som interessant og motiverende (Deci & Ryan, 2000). En kan derfor antyde at metoder som gulrot- og pisk har

uheldige konsekvenser og virker mot sin hensikt. Deci & Ryan (2000) hevder at metoder som innebærer ulike former for belønning eller straff svekker opplevelsen av autonomi, og fører til at mennesker opplever svakere indre motivasjon. For eksempel vil mennesker evne til problemløsning svekkes ved bruk av slike metoder, sammenlignet med å anerkjenne følelsene og gi mennesker valg. Dette vil føre til positive effekter som økt motivasjon og velvære, samt at det vil være med på å tilfredsstille behovet for autonomi.

Å befinne seg i omgivelser som er autonomistøttende fører til positive effekter (Deci & Ryan, 2000) og vil bidra til lettere internalisering av ytre motivasjon (Gagné & Deci, 2005).

Tidligere forskning viser til faktorer som utgjør autonomistøtte og letter internaliseringsprosessen. Dette er faktorer som å gi begrunnelser for at handlinger eller oppgaver er meningsfulle, erkjennelse av at mennesker ikke opplever handlinger som interessante i seg selv, og at det blir gitt større grad av valg kontra kontroll (Gagné & Deci, 2005).

Det er også gjennomført studier som viser at å ha en ledelse på en arbeidsplass som er autonomistøttende fører til gode arbeidsresultater. Ved å anerkjenne de ansatte og tilby valgmuligheter, samt oppfordre til selvinitiativ fører til at de ansatte opplever høyere grad av trivsel, større tillit til ledelsen og bedre arbeidsrelaterte holdninger (Gagné & Deci, 2005).

Ved å tilfredsstille behovet for autonomi vil ansatte vise større innsats og høyere måloppnåelse. Dette vil også bidra til større muligheter for å øke den indre motivasjonen. En tidligere gjennomført studie viser til at ansatte viste bedre ytelse da de fikk arbeidsoppgaver som var interessante og oppgavene var da i større grad indre motivert. Studien viser imidlertid også at selv om oppgavene i seg selv var kjedelige, vil autonomistøttende omgivelser øke autonom ytre motivasjon og de ansatte vil oppleve større arbeidsglede. Studien antyder videre at det også vil føre til bedre oppmøte og mindre turnover på arbeidsplassen (Gagné & Deci, 2005).

2.3.3. Tilhørighet

Det siste grunnleggende behovet er tilhørighet (Gagné & Deci, 2005). Behovet for kompetanse og autonomi trekkes frem som de behovene med mest påvirkning på indre motivasjon. Imidlertid fremhever forskning at tilhørighet også er et avgjørende behov, særlig tilknyttet opprettholdelse av indre motivasjon (Deci & Ryan, 2000). Ryan & Deci (2000b)

hevder at tilhørighet er viktig for menneskers utvikling og trivsel. Behovet for tilhørighet beskrives som menneskers behov for å oppleve trygghet og tilhørighet til andre. Det er også av betydning at andre bryr seg om og respekterer oss, men også at vi bryr oss om og respekterer andre (Gagné & Deci, 2005).

Selvbestemmelsesteorien indikerer at når mennesker opplever trygge relasjoner i sine omgivelser, vil den indre motivasjonen øke (Deci & Ryan, 2000). I mange situasjoner der mennesker opplever tilhørighet i sine omgivelser, vil de også oppleve at deres behov for autonomi blir tilfredsstilt. Det er imidlertid situasjoner der mennesker opplever at det ene behovet blir tilfredsstilt og ikke det andre, noe som kan være med på å redusere motivasjonen. Dette kan eksemplifiseres ved at en arbeidsgiver gir de ansatte valg og oppfordrer til selvinitiativ, men gjør dette på en måte som oppleves kald og avvisende. Dette vil trolig føre til at de ansatte får svekket sin motivasjon og redusert sin trivsel i jobben. Dette gjelder også hvis arbeidsgiver oppleves som varm og omsorgsfull, men bruker ytre kontrollerende belønninger som metode for å motivere til en arbeidsoppgave. Dette poengterer at selv om mennesker opplever å få tilfredsstilt et av sine behov, er det også nødvendig å ta hensyn til de andre behovene for at det skal resultere i optimale utfall (Ryan & Deci, 2000b).

3. Metode

3.1. Forskningsdesign

På bakgrunn av at forskningsspørsmålet er eksplorerende og at hensikten med studien var å utforske, samt søke forståelse omkring fenomenet motivasjon knyttet til aktivitetsplikten var det naturlig å velge en kvalitativ design. En slik tilnærming er åpen og fleksibel, og vil legge til rette for å finne variasjoner og nyanser på en god måte (Malterud, 2017). En kvalitativ design vurderes også som egnet til å oppnå forståelse omkring sosiale fenomener (Thagaard, 2013).

Det har blitt vektlagt å legge få føringer for informantene som ble intervjuet. Studiens formål var å utforske den enkeltes opplevelse og subjektive erfaring, og en kvalitativ tilnærming ville muliggjøre å få frem informantenes beskrivelse av fenomenet. Målet var å få dypere innsikt og rik informasjon av få informanter (Malterud, 2017 & Thagaard, 2013).

3.2. Utvalg

Målsetningen med denne kvalitative studien var å anskaffe mest mulig kunnskap om fenomenet og få fyldige beskrivelser (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016). Det ble derfor benyttet et strategisk utvalg for å sikre god informasjonsstyrke (Malterud, 2017). Studien har som utgangspunkt å belyse forskningsspørsmålet fra et brukerperspektiv og ved rekruttering av informanter var det viktig å finne noen som hadde direkte og god kjennskap til fenomenet, og som representerer brukergruppen jeg ønsket å undersøke (Jacobsen, 2010). Inklusjonskriteriene var at informantene skulle være unge voksne sosialhjelpsmottakere mellom 18 og 29 år og som hadde aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten gjelder for de under 30 år og det ble derfor en naturlig avgrensning i forhold til alder. Det ble tatt med i vurderingen at unge voksne i ulik alder kunne ha ulike tanker omkring aktivitetsplikten med tanke på livserfaring og modning, men jeg valgte å inkludere hele aldersspennet for å skape en naturlig bredde og variasjon. Det kan være unge voksne sosialhjelpsmottakere som i utgangspunktet har aktivitetsplikt, men som ikke følger dette opp. For å kunne svare på forskningsspørsmålet om opplevelse av økt motivasjon ved aktivitetsplikt, var det derfor en forutsetning at informantene deltok i en aktivitet.

Informantene ble rekruttert ved et NAV-kontor i en stor kommune i Norge. Jeg informerte og fikk godkjenning av leder av NAV-kontoret til å gjennomføre studien. Jeg fikk kontakt med en veileder ved ungdomsavdelingen som arbeider på et aktivitetstilbud for unge voksne sosialhjelpsmottakere med aktivitetsplikt, og som skulle bistå i rekrutteringsprosessen. Ved å gjennomføre rekrutteringen av informanter på denne måten ville personvernet til den enkelte bruker bli ivarettatt og jeg som forsker ville ikke ha noen påvirkning på rekrutteringen. Etter kontaktpersonen i NAV hadde informert om studien første gang var det kun en informant som ønsket å delta. Kontaktpersonen måtte informere om studien flere ganger til samme brukergruppe. Jeg fikk tilbakemeldinger på at det var flere av brukerne som takket nei på grunn av at de ikke ønsket å utlevere sin situasjon. Flere hadde psykiske helseutfordringer og å delta i en studie var ikke ønskelig, på tross av at det ble poengtert at studien hensikt ikke var at de skulle utlevere sin helsesituasjon. Det var også flere som takket nei uten videre begrunnelse. På tidspunktet for rekruttering var det stort frafall av brukere som i utgangspunktet skulle delta på aktivitetstilbudet, noe som trolig har påvirket antallet informanter i studien. Etter flere runder med informasjon fra kontaktpersonen min i NAV var det fem informanter som ønsket å delta i studien. Jeg dro deretter ut på aktivitetstilbudet og informerte om studien selv og fikk selv rekruttert en informant til som jeg intervjuet samme

dag. Til sammen ble det derfor seks informanter som takket ja til deltakelse. En av informantene ble utelatt av studien etter påbegynt intervju på grunn av språkutfordringer. Det ble vurdert som uetisk å inkludere informanten, da det var muligheter for at han ikke forsto hensikten med studien og omfanget av å delta. Det var også tydelig i begynnelsen av intervjuprosessen at han hadde utfordringer med å forstå spørsmålene som ble stilt. Dette på tross av at jeg spurte flere ganger om han forsto informasjonen før start av intervjuet og samtykke ble signert.

I planleggingsprosessen av studien var det ønskelig å rekruttere flere informanter enn de fem som ble inkludert i studien. Som beskrevet var det utfordrende å rekruttere informanter, men det var flere faktorer som hadde betydning da jeg vurderte at fem informanter var tilstrekkelig. På grunn av god kvaliteten på de gjennomførte intervjuene, samt at informantene hadde inngående kunnskap om fenomenet, noe som førte til et rikt datamateriale, ble det vurdert at det var oppnådd god informasjonsstyrke (Malterud, Siersma & Guassora, 2016).

3.3. Innsamling av data

Som beskrevet i artikkelen har jeg benyttet delvis strukturerte individuelle intervju som datainnsamlingsmetode. I planleggingsfasen ble det vurdert fokusgruppeintervju, men på bakgrunn av studiens hensikt å få beskrivelser og innsikt i den enkeltes opplevelser ble det vurdert at individuelle intervjuer var mest hensiktsmessig.

Intervjuene ble gjennomført med intervjuguide som beskrevet i artikkelen (vedlegg 4). Alle intervjuene ble gjennomført på aktivitetstilbudet som informantene deltok på. Intervjuene ble tatt opp digitalt, samt at jeg benyttet noe notatskriving for at samtalen skulle bli så åpen som mulig.

Intervjusituasjoner kan oppleves som asymmetriske (Thagaard, 2013) og jeg var derfor opptatt av å skape en opplevelse av tillit i intervjusituasjonen ved blant annet å gi positive tilbakemeldinger på det informanten fortalte. Jeg ønsket og oppfordret til ærlige svar og det var derfor viktig å skape så trygge omgivelser som mulig.

I mitt daglige arbeid snakket jeg ofte med nye mennesker, men på tross av dette opplevde jeg intervjusituasjonen som noe krevende. Det var en fordel at jeg har gode kunnskaper om aktivitetstilbudet og aktivitetsplikten generelt, noe som ga meg muligheten til å stille gode

oppfølgingsspørsmål. Både mine ferdigheter som intervjuer og kunnskap om tematikken påvirker kvaliteten på det innsamlede datamaterialet (Kvale og Brinkmann, 2015).

3.4. Analyse

Etter gjennomførte intervju hadde jeg en mengde med rådata som jeg videre skulle strukturere og bearbeide (Johannessen, et al., 2016). Jeg var bevisst på at alt arbeid som blir gjort med teksten vil påvirke datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015). Datamaterialet besto av lydopptak, samt notater jeg tok under intervjuene. Disse ble et nyttig supplement til lydopptakene og var en hjelp i transkriberingsprosessen (Malterud, 2017). Jeg startet med å høre gjennom lydopptakene og noterte hvilke tanker jeg fikk omkring datamaterialet.

Transkribering av intervjuene ble gjort så raskt som mulig etter gjennomført intervju. Det er ikke satte føringer for hvordan transkribering skal gjennomføres (Johannessen, et al., 2016). Hvilken metode man anvender er av betydning for kvaliteten på transkripsjonene som skal ligge til grunn for videre analyse (Kvale & Brinkmann, 2015) og jeg måtte derfor ta en vurdering av hva som var mest hensiktsmessig ut ifra tematikken i studien (Malterud, 2017). Det jeg ønsker å formidle i denne studien var informantenes opplevelser og beskrivelser, og det har derfor vært naturlig at de transkriberte intervjuene var lojale og nært knyttet til det opprinnelige datamaterialet (Malterud, 2017). Intervjuene ble derfor transkribert ordrett selv om muntlig språk inneholder en del støy. På en slik måte fikk jeg muligheten til å formidle informantenes fortelling (Kvale & Brinkmann, 2015).

Målet med analysen er å avdekke både mønster og mening i datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har vært bevisst at analyse og tolkning av data allerede starter under intervjuprosessen og at det er en glidende overgang mellom datainnsamling, analyse og fortolkning (Malterud, 2017; Thagaard, 2013). Som beskrevet i artikkelen er analysen gjennomført i tråd med Graneheim og Lundman (2004) sin beskrivelse av innholdsanalyse. Med bakgrunn i studiens formål ble innholdsanalyse vurdert som en nyttig analysemetode for å identifisere tema på en systematisk måte (Thagaard, 2013). Ved å benytte denne metoden har det gitt meg muligheten til å skape en rik beskrivelse omkring opplevelser om aktivitetssplikten bidrar til økt motivasjon ved å utforske likheter og ulikheter i det innhentede datamaterialet (Graneheim, Lindgren & Lundman, 2017; Graneheim & Lundman, 2004). Denne tilnærmingen har også gjort det mulig å vektlegge både det manifeste og latente innholdet i datamaterialet. Å identifisere det manifeste innholdet betyr det som er åpent og

synlig i teksten. Det latente vil på andre siden bidra til å si noe om den underliggende meningen, noe som har bidratt til en dypere forståelse omkring fenomenet i studien (Graneheim, et al., 2017; Graneheim & Lundman, 2004).

Trinnene i analyseprosessen er beskrevet i artikkelen. Etter å ha lest gjennom intervjuene satte jeg opp alle relevante meningsbærende enheter som bidro til å svare på studiens forskningsspørsmål som vist i tabell 1. Neste trinn var å gjennomføre meningsfortetting der den umiddelbare meningen ble gjengitt med så få ord som mulig uten å fortolke innholdet (Graneheim & Lundman, 2004; Kvale & Brinkmann, 2015). Videre utarbeidet jeg koder som tar utgangspunkt i essensen i de meningsbærende enhetene (Graneheim & Lundman, 2004; Thagaard, 2013), noe som også som var til hjelp for å finne frem i datamaterialet senere i analyseprosessen. Å lage kategorier beskrives gjerne som kjerneaktiviteten i kvalitativ innholdsanalyse (Graneheim & Lundman, 2004). På grunn av den åpne og fleksible tilnærmingen ble ikke kategoriene forhåndsbestemt, men «springer ut» av datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015). Kategoriene ble deretter samlet i overordnende tema, der hensikten var å samle meningen og det latente innholdet i de utarbeidede kategoriene (Graneheim & Lundman, 2004). Kritikken mot en slik type tilnærming er at informantenes utsagn blir tatt ut av kontekst (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg har forsøkt etter beste evne å være tro mot datamaterialet og informantenes fortellinger. Imidlertid så er analyseprosessen påvirket av mine fortolkninger og preget derfor det bearbeidede datamaterialet (Thagaard, 2013). Det er derfor vært gunstig at veileder har bidratt til å kvalitetssikre funnene i studien.

Tabell 1:

Meningsbærende enhet	Kondensert meningsenhet	Kode	Kategori	Tema
I begynnelsen var det pengene som motiverte meg til å gå. Fordi jeg kjente ikke folkene, jeg var usikker, jeg var litt sånn redd for ting. Men nå gleder jeg meg til å se folkene.	I starten var det pengene som motiverte meg til å gå. Nå gjelder jeg meg til å møte alle folkene der.	Pengene motiverte først	Endring i motivasjon	Motivasjon
Aktivitetsplikten klarer nok å øke motivasjonen min og jeg tror dere treffer de aller fleste. Det er det jeg har et inntrykk av.	Jeg tror aktivitetsplikten motiverer de fleste.	Aktivitetsplikten motiverer	Økt motivasjon	Motivasjon

3.5. Forskningsmessig kvalitet

I gjennomføringen av en studie vil en alltid forsøke å styrke den forskningsmessige kvaliteten (Jacobsen, 2010). Sentrale begreper i vurdering av forskningens kvalitet er validitet og reliabilitet. I kvalitative studier benyttes også ofte begrepene troverdighet og overførbarhet (Thagaard, 2013). Reliabilitet omhandler om studien er utført på en tillitsvekkende og pålitelig måte, og validitet er knyttet til studiens gyldighet.

Validitet omhandler gyldigheten til forskerens fortolkninger, og en skiller gjerne mellom intern og ekstern gyldighet (Thagaard, 2013). Intern gyldighet knyttes til om resultatet i en studie kan oppfattes som riktige (Jacobsen, 2010). I denne studien ble det undersøkt et fenomen der det er vanskelig å vurdere hva som er sant og riktig. Formålet med studien var å få innsikt i den subjektive opplevelsen til informantene og jeg har lagt til grunn at informantene opplever sin opplevelse som sann. Et mer sentralt begrep enn sannhet er intersubjektivitet. Dette beskrives som det nærmeste vi kommer en sannhet når det gjelder

sosiale fenomener (Jacobsen, 2010). I de funnene der informantene er enig i en riktig beskrivelse er det større sannsynlighet for at resultatet er gyldig og troverdig.

Underveis i rekrutteringen av informanter og under intervjuene har jeg vært kritisk til om jeg har funnet de riktige kildene som kan gi meg rikelig med informasjon. Det har vært en utfordring å rekruttere informanter. Det var flere aktuelle informanter som takket nei, samt at det var flere aktuelle informanter som i utgangspunktet skulle delta i aktivitetstilbudet, men som ikke møtte opp på det tidspunktet jeg rekrutterte. Dette hadde en innvirkning på antallet informanter som deltok i studien. Det er også en viktig faktor at alle informantene som deltok i studien møtte regelmessig i aktivitetstilbudet. Det er derfor rimelig og tro at dette påvirker resultatene og at de informantene som ikke ble inkludert kunne hatt andre beskrivelser omkring aktivitetsplikten. Det som imidlertid er med på å øke troverdigheten er at alle informantene som har blitt intervjuet er førstehåndskilder og har en nær tilknytning til fenomenet motivasjon og aktivitetsplikt som jeg har undersøkt (Jacobsen, 2010).

Ekstern validitet knyttes til om den forståelsen som har blitt utviklet innenfor en studie også kan være gyldig i andre sammenhenger. Et annet begrep som omhandler og som er mer aktuell i kvalitative studier er overførbarhet (Thagaard, 2013). Overførbarhet omhandler på lik linje som ekstern validitet at tolkningene som har blitt utviklet i en studie, også kan være relevant i andre sammenhenger for eksempel ved at tolkningene blir utprøvd eller videreutviklet i nye prosjekter og undersøkelser (Thagaard, 2013). I denne studien er det få informanter og det er derfor utfordrende å påstå at resultatet kan representere alle unge voksne sosialhjelpsmottakere med aktivitetsplikt. Studien vil gjenspeile en liten del av virkeligheten der målet har vært å oppnå en dypere forståelse omkring et fenomen (Jacobsen, 2010). Studien kan bidra til å peke på noen sentrale trekk ved motivasjonsbegrepet knyttet til aktivitetsplikten i NAV og en kan anta at resultatene kan ha en viss overføringsverdi. For å sikre bedre overførbarhet burde det vært foretatt en studie med et betraktelig større utvalg, samt på tvers av flere kommuner. Resultatene i denne studien vil være påvirket av at alle informantene har aktivitetsplikt i samme kommune og ved samme aktivitetstilbud.

Dette fører oss videre til studiens reliabilitet. Dette omhandler hvorvidt resultatet i en studie kan reproduseres av andre forskere på et senere tidspunkt (Kvale & Brinkmann, 2015), men også om studien er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard, 2013). I motsetning til kvantitative studier som har strenge krav til fremgangsmåte uavhengig av forskeren selv, vil fremgangsmåten og resultatene i kvalitativ forskning være avhengig av

intersubjektiviteten mellom forskeren og informantene. Dette kan føre til at informantene ville gitt andre svar hvis noen andre hadde gjennomført min studie (Kvale & Brinkmann, 2015). Troverdighet er et begrep som er mer forenelig med kvalitative studier og en kan øke troverdigheten ved og grundig redegjøre for forskningsprosessen (Johannessen, et al, 2016). Jeg har i tidligere i kappen beskrevet hvilke refleksjoner og begrunnelser for valg som har ligget til grunn i planleggingen og gjennomføringen av studien, både knyttet til valg av teori og metodiske beslutninger. Målet har vært å skape en studie av god kvalitet og øke studiens troverdighet.

3.5.1. Forfatterens tilknytning til miljøet

Gjennom hele forskningsprosessen har jeg vektlagt at det er informantenes fortellinger og erfaringer som skal komme fram. Jeg har vært bevisst min forforståelse og forsøkt å legge denne til side. Jeg er selv veileder i NAV og det har derfor vært viktig å være bevisst risikoen for at jeg har blitt påvirket av en forutinntatt holdning omkring aktivitetsplikten. Det har vært nødvendig at jeg har vært opptatt av å ha en kritisk avstand til det jeg har undersøkt (Jacobsen, 2010). Det kan imidlertid antas at resultatene er påvirket av min forforståelse, da tolkning utvikles i relasjon til egne erfaringer (Thagaard, 2013). Det å undersøke et fenomen som jeg har god kjennskap til fra før kan derfor være en begrensning og kan påvirke at jeg er mindre åpen for nyanser i informantenes fortellinger. På andre siden opplever jeg at erfaringene jeg har med meg fra NAV har gitt et godt grunnlag for dypere forståelse (Thagaard, 2013).

3.6. Forskningsetikk

Å gjennomføre en undersøkelse innebærer som regel å bryte inn i privatsfæren til enkeltindivider (Jacobsen, 2010). Dette inkluderer også denne masterstudien, og det har vært viktig å forholde seg til fastsatte etiske retningslinjer (Thagaard, 2013), samt prinsippene vedtatt i Helsinkideklarasjonen for forskning på sårbare grupper (WMA, 2018). Før prosjektstart ble prosjektet godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (vedlegg 4). Alle informantene som har vært inkludert i studien fikk utdelt informasjonsskriv før de takket ja til deltakelse (vedlegg 2). Informasjonsskrivet inneholdt informasjon om informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser for deltakelse i prosjektet. Nærmere beskrevet

inneholdt informasjonsskrivet informasjon om prosjektets formål, hva det innebærer å delta, hvordan datamaterialet skal oppbevares og benyttes, deltakernes rettigheter og forskerens ansvar for informanten. Informasjonsskrivet ble gjennomgått før selve intervjuet for å sikre at all informasjon var lest og forstått. Informantene fikk også anledning til å stille spørsmål og samtykke ble deretter signert (vedlegg 3). Prinsippet om informert samtykke er utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt (Thagaard, 2013). Informantene ble informert om at det var frivillig å delta på intervju og at det til enhver tid var mulig å trekke seg som deltaker, uten at det ville ha noen form for konsekvenser. I forbindelse med dette var det viktig å gi informantene tilstrekkelig med informasjon om studiens hovedhensikt og hvordan resultatene skulle benyttes (Jacobsen, 2010; Thagaard, 2013).

Videre stilles et krav om konfidensialitet. Dette omhandler at all informasjon som informantene gir skal bli behandlet konfidensielt (Thagaard, 2013). Dette betyr at informasjonen ikke skal videreformidles på noen måte som kan identifisere informantene i prosjektet (Jacobsen, 2010). I denne studien har informantene blitt aidentifisert. Jeg har vært opptatt av å sikre at ingen personnavn eller andre persontydelige kjennetegn blir oppgitt og ingen av uttalelsene blir gjengitt på en slik måte at det er mulig å identifisere enkeltpersoner. Alle navn på informantene har blitt erstattet med referansenummer som har blitt oppbevart i en adskilt liste med navn. All lagring og behandling av personidentifiserbare data og aidentifiserte data har blitt lagret i kryptert form ved bruk av programmet VeraCrypt. Informantene ble også informert om at Norsk senter for forskningsdata (NSD) har vurdert at behandlingen av personvern i denne studien er i tråd med personvernregelverket. Studiens avslutningsdato er satt til 30.10.20 og deretter vil alt av materialene som kan bidra til direkte eller indirekte identifisering av enkeltindivider slettes.

4. Funn

Gjennom analysearbeidet har det blitt identifisert følgende tema: Motivasjon, erfaring og godt miljø. Informantene hadde hovedsakelig en positiv holdning til aktivitetsplikten. Hvordan og på hvilken måte de opplevde økt motivasjon i aktivitetstilbudet var noe individuelt, men har klare likhetstrekk. Konkret erfaring løftes frem og det å gjøre oppgaver som de mestrer oppleves som positivt og meningsfylt. Det å være en del av et fellesskap med godt miljø viser seg også å ha stor betydning for å underbygge motivasjon. I tillegg kommer det frem at

aktivitetsplikten etter hvert i oppfølgingsløpet oppleves i større grad som selvbestemt, i stedet for å bli styrt av økonomiske forutsetninger om utbetaling av økonomisk sosialhjelp.

5. Diskusjon

Brukermedvirkning kan defineres som at mennesker som berøres av en avgjørelse eller bruker en tjeneste skal ha innflytelse på beslutningene som tas og hvordan tjenestetilbudet blir utformet (Jenssen, 2012). Det ligger også føringer og forventninger til brukermedvirkning i lovverket NAV forvalter. I henhold til sosialtjenesteloven (2009) § 42 skal kommunen legge til rette for, i den utstrekningen det er mulig, å utforme tjenestetilbudet i samarbeid med brukeren som mottar tjenesten. Dette betyr at når en tjeneste skal planlegges, tildeles og gjennomføres skal brukerens stemme bli hørt og tillegges stor vekt (Jenssen, 2012). Dette fremgår også av NAV-loven (2006) § 12 og vektlegger at brukerens behov skal kartlegges på et tidligst mulig tidspunkt og at tjenestetilbudet som tilbys skal utformes i samarbeid med brukeren.

Som tidligere beskrevet plikter kommunen å stille krav om aktivitet for alle mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016). En kan derfor stille spørsmål om det er mulig å oppnå reell brukermedvirkning ved bruk av aktivitetsplikt. Aktivitetskravet er ikke valgfritt og hvis brukeren velger å ikke følge dette opp, kan det føre til økonomiske konsekvenser ved at stønad blir redusert eller stanset. Et av funnene i denne studien var at informantene opplevde at da de startet å møte opp i aktivitetstilbudet var dette økonomisk motivert, men at dette endret seg i løpet av tiden i aktivitetstilbudet og ble i større grad selvbestemt. Det er mulig at dette kan ses i sammenheng med økende grad av brukermedvirkning. Sagatun og Smith (2012) har gjennomført en studie der de har sett på hvordan brukere i NAV og sosialtjenesten opplever seg som medvirkende og medansvarlige. Det blir her trukket fram at det å bli møtt med respekt er sentralt. At det skapes en medmenneskelig og respektfull relasjon, men som også tar utgangspunkt i brukerens behov og ønsker er vektlagt som en faktor som styrker brukerens makt over egen situasjon (Sagatun & Smith, 2012). Dette kan ses i sammenheng med informantenes beskrivelser i denne studien. Flere av informantene opplevde at de ble ivaretatt i aktivitetstilbudet. Det ble påpekt at det å bli møtt på en god måte og lyttet til er avgjørende. Flere av informantene hadde dårlige erfaringer med tidligere oppfølging fra NAV, men opplevde at aktivitetstilbudet har gitt dem

den hjelpen de trenger for å nå sine mål. Det kan være noe ved dette spesifikke aktivitetstilbudet som har ført til denne opplevelsen hos informantene. De ansatte i aktivitetstilbudet møter disse brukerne flere ganger per uke og skaper naturligvis en mer nær relasjon til brukerne enn det en veileder ved et NAV-kontor gjør. Det er vektlagt i flere studier at tett oppfølging av brukerne er et viktig suksesskriterium for å skape gode muligheter for brukerne (Reichborm-Kjennerud, 2011). Ved tett oppfølging over tid vil også tilliten i relasjonen øke. Dette vil skape bedre forutsetninger for å stille krav og ansvarliggjøre brukeren. Det vil i denne sammenheng være naturlig å trekke inn begrepet empowerment. Dette er en prosess der en skal myndiggjøre brukeren til å ta ansvar og kontroll over eget liv (Fors, 2014). For å lykkes med ansvarliggjøring er det en forutsetning at brukeren selv er motivert for endring, og man kan derfor se sammenheng mellom motivasjon og brukermedvirkning. Det kan stilles spørsmål ved om det er mulig å skape endring og oppnå reell brukermedvirkning hvis brukeren selv ikke er motivert for å medvirke. Aktivitetsplikten har som hensikt å bidra til at unge voksne sosialhjelpsmottakere skal komme ut av en passiv tilværelse og bli aktive i eget liv i veien mot selvforsørgelse. Empowerment eller myndiggjøring kan derfor ses på som en del av denne prosessen mot endring, og man kan anta at empowerment er en underliggende hensikt ved innføring av aktivitetsplikten. I tråd med funnene i denne studien kan man si at brukerne beveger seg fra ytre regulering i internaliseringsprosessen ved oppstart av aktivitetsplikten til en mer identifisert regulering. Med andre ord kan man si at i første omgang vil flere oppleve at de overholder aktivitetsplikten på bakgrunn av økonomiske intensiver, men ved tettere oppfølging kan det åpnes for muligheter for økt motivasjon, endringsvilje og økt medvirkning. Brukerne vil da i større grad akseptere den underliggende verdien av aktivitetsplikten og følge dette opp på bakgrunn av deres egne mål og i større grad av fri vilje. På tross av at aktivitetsplikten i mer eller mindre grad er påtvungen, kan man anta at aktivitetsplikten er med på å fremme brukermedvirkning. På lik linje som at brukerne har en plikt til å delta, plikter også kommunen å tilby et egnet tilbud (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016). Aktivitetsplikten fordrer derfor at NAV gir tettere oppfølging av unge voksne sosialhjelpsmottakere (Lidén & Trætteberg, 2019), noe som igjen kan øke forutsetningene for ansvarliggjøring og brukernes medvirkning.

6. Avslutning

I denne kappen har jeg gitt en redegjørelse hensikten og bakgrunn for valg av tema for studiens forskningsspørsmål: Hvordan opplever unge voksne sosialhjelpsmottakere at aktivitetsplikten i NAV gir økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet? Det er gitt en beskrivelse av selvbestemmelsesteorien som er det teoretiske grunnlaget. Videre har jeg utdypet hvilke vurderinger som har lagt til grunn for valg av en kvalitativ design og hvordan forskningsprosessen er gjennomført ved utvalgsprosedyre, datainnsamling og analyse. Det er også redegjort for forskningsetiske retningslinjer som er lagt til grunn for studien og vurderinger omkring studiens forskningsmessige kvalitet. Diskusjonen gir videre et innblikk i at aktivitetsplikten kan øke mulighetene for brukervedvirkning. På lik linje og som presisert i tilhørende artikkel er det behov for ytterlige kunnskap omkring aktivitetsplikten som helhet. Hvis NAV skal lykkes med oppfølgingen av unge voksne sosialhjelpsmottakere og aktivitetsplikten skal fungere i tro mot sin hensikt er også brukervedvirkning et sentralt element.

Referanser

- Arbeids- og velferdsdepartementet. (2016). Endringer i sosialtjenesteloven, folketrygdloven og enkelte andre lover. Aktivitetsplikt for unge mottakere av stønad til livsopphold mv. (Prop 13 L (2016-2017)). Hentet fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/b33ccd74cc8f49f7900c7066c4d724c0/no/pdfs/prp201620170013000dddpdfs.pdf>
- Dahl, E. S. & Lima, I. A. Å. (2018). «NAV-kontorenes erfaringer med aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere» *Arbeid og velferd*, nr. 4, 2018, 19-35. Hentet fra:
<https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/vilkar-om-aktivitet-for-sosialhjelp-i-2015-gjor-kommunene-det-som-virker>
- Dahl, E. S. & Lima, I. A. Å. (2017) «Vilkår om aktivitet for sosialhjelp i 2015: Gjør kommune det som virker?» *Arbeid og velferd*, nr. 2, 2017, 105-121. Hentet fra:
<https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/vilkar-om-aktivitet-for-sosialhjelp-i-2015-gjor-kommunene-det-som-virker>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2002). *Handbook of self-determination research*. Rochester, New York: University of Rochester Press.
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2008). Self-Determination Theory: A Macrotheory of Human Motivation, Development, and Health. *Psychology Canadian*. 49(3), 182-185. Hentet fra: <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. Hentet fra: https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E.L. & Vansteenkiste, M. (2004). Self-determination theory and basic need satisfaction; Understanding human development in positive psychology. *Ricerche di psicologia*, 27(1), 23-40. Hentet fra:
https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2004_DeciVansteenkiste_SDTandBasicNeedSatisfaction.pdf

- Fors, A. (2014). Personcentrerte samtaler innen helsepromotivt arbeid. I I. Ekman (Red.), *Personcentrering innen helse- og sykepleie: Fra filosofi til praksis*. (S. 226-243). Stockholm: Liber AB.
- Frøyland, K., Maximova-Mentzoni, T. & Fossetøl, K. (2016). *Sosialt arbeid og oppfølging av utsatt ungdom i NAV*. (AFI-rapport 01/2016). Hentet fra: <https://evalueringsportalen.no/evaluering/sosialt-arbeid-og-oppfolging-av-utsatt-ungdom-i-nav-tiltak-metoder-samarbeid-og-samordning-i-og-rundt-nav-kontoret.-sluttrapport-fra-evaluering-av-utviklingsarbeid-i-15-prosjektomraader>
- Gagne, M. & Deci, E.L. (2005). Self-determination theory & work motivation. *Journal of Organisational Behavior*, 26, 331-362. Hentet fra: <https://doi.org.ezproxy.uis.no/10.1002/job.322>
- Graneheim, U.H., Lindgren, B.M., & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analyses: A discussion paper. *Nurse Education Today*, 56, 29-34. Hentet fra: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.06.002>
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, 105-112. Hentet fra: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2003.10.001>
- Jacobsen, D.I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring – Innføring i metode for helse- og sosialfag* (2.utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jenssen, A.G. (2012). Brukermedvirkning – hva er så det? I A. G. Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.), *Brukermedvirkning: Likeverd og anerkjennelse*. (s. 42-51). Oslo: Universitetsforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5.utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Kaufmann, A. & Kaufmann, G. (2015). *Psykologi i organisasjon og ledelse* (5.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Kirkehei, I. & Ormstad, S. S. (2013). Litteratursøk. *Norsk Epidemiologi*, 23(2), 141-145, <https://doi.org/10.5324/nje.v23i2.1635>

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lidén, Hilde & Trøttemberg, Håkon Solbu (2019). *Aktivitetsplikt for unge mottakere av sosialhjelp*. (Institutt for samfunnsforskning, rapport 12/19. Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/2601413>)
- Lorentzen, T. og R. A. Nielsen (2008). *Går fattigdom i arv? Langtidseffekter av å vokse opp i familier som mottar sosialhjelp* (FAFO-rapport 14/2008). Hentet fra: <http://www.fafokiv.no/pub/rapp/20056/20056.pdf>
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, K., Siersma, V.D. & Guassora, A.D. (2016). Sample Size in Qualitative Interview Studies: Guided by Information Power. *Qualitative Health Research*, 26(13), 1753-1760. Hentet fra: <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.1177/1049732315617444>
- NAV-loven. (2006). Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen (LOV-2006-06-16.20). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-06-16-20?q=Lov%20om%20arbeids-%20og%20velferdsforvaltningen>
- Nordsteien, A. (2015). Kunnskapshåndtering: veien fra et spørsmål til systematisk litteratursøk. *Radiography Open*, 2(1), 87-90. <https://doi.org/10.7577/radopen.1532>
- OECD (2018). *Investing in Youth: Norway*. OECD publishing, Paris. Hentet fra: <https://doi.org/10.1787/24126357>
- Reichborn-Kjennerud, K. (2011). Unge sosialhjelpsmottakere – utenfor og umotiverte? I T. A. Andreassen & K. Fossetøl (Red.), *NAV ved et veiskille: Organisasjonsendring som velferdsreform*. (S. 106-124). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000a). Intrinsic and extrinsic motivation: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. Hentet fra: <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000b). The Darker and Brighter Sides of Human Existence: Basic Psychological Needs as a Unifying Concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338. Hentet fra: https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_03

Sagatun, S. & Smith, E. (2012). Aktivt medvirkende og medansvarlige brukere i sosialtjenesten og NAV? I A. G. Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.), *Brukermedvirkning: Likeverd og anerkjennelse*. (s. 168-179). Oslo: Universitetsforlaget.

Sosialtjenesteloven. (2009). Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (LOV-2009-12-18-131). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131>

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode* (4.utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

The World Medical Association. (2018, 9. juli). WMA Declaration of Helsinki – Ethical principles for medical research involving human subjects. Hentet fra: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Oversiktsside for artikkel

Artikkelens tittel: Aktivitetsplikten i NAV: Et bidrag til økt motivasjon for arbeid og aktivitet? – En kvalitativ studie

Forfatterens navn: Line Granum Julseth

Tittel: Masterstudent ved Universitetet ved Stavanger

Arbeidssted: NAV Sandnes

E-post: line.granum.julseth@nav.no

Kontaktperson: Line Granum Julseth

Artikkelens lengde: 5785 ord

Forfatteren erklærer med dette at artikkelen ikke er publisert, eller levert til publiseringen utenom til Fontene Forskning.

Sammendrag: Hensikten med denne studien er å få mer kunnskap om hvordan unge voksne sosialhjelpsmottakere opplever at aktivitetsplikten i NAV bidrar til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet. Datamaterialet er innhentet ved hjelp av fem kvalitative intervju og videre bearbeidet ved bruk av innholdsanalyse. I dataanalysen har opplevelsen av hvilke faktorer som bidrar til økt motivasjon vært i fokus. Resultatet viser at aktivitetsplikten kan være et tiltak i NAV som bidrar til økt motivasjon. Ved at behovet for kompetanse, autonomi og tilhørighet blir tilfredsstilt vil dette være med på å underbygge mulighetene for økt motivasjon.

Nøkkelbegreper: Aktivitetsplikt, økonomisk sosialhjelp, motivasjon, NAV, selvbestemmelsesteori

Aktivitetsplikten i NAV: Et bidrag til økt motivasjon for arbeid og aktivitet? – En kvalitativ studie

Personer over 18 år som ikke kan sørge for sitt eget livsopphold gjennom arbeid eller andre offentlig ytelser har rettigheter til økonomisk sosialhjelp. 01. januar 2017 ble det innført lovendring og alle sosialhjelpsmottakere under 30 år skal ha aktivitetsplikt (Sosialtjenesteloven, 2009, § 20a). Dette omhandler at kommunen plikter å stille vilkår om deltakelse i en aktivitet med mindre tungtveiende grunner taler imot (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016). Å stille vilkår betyr at NAV-kontoret setter krav om å gjøre bestemte aktiviteter for å få utbetalt økonomisk sosialhjelp (Dahl & Lima, 2017).

At personer mottar økonomisk sosialhjelp, er en kostbar utgift for samfunnet og de siste årene har det vært en økning av antall stønadsmottakere i Norge. En bekymringsfull utvikling er at sannsynligheten for å være mottaker av økonomisk sosialhjelp er størst blant de yngste brukerne (Grødem & Terum, 2019). Utenforskap blant ungdom og unge voksne har blitt satt på dagsordenen de siste årene, og har naturligvis blitt en prioritert brukergruppe i NAV. På tross av høy sysselsetting i Norge ble det i 2016 fastsatt at 9 % av unge mellom 15-29 år står utenfor utdanning og arbeidsliv (NEET- Not in Employment, Education or Training) (OECD, 2018). Dette er en heterogen gruppe, men kjennetegnes av unge som har lav utdanning, der halvparten ikke har fullført videregående skole. Unge med innvandrerbakgrunn og unge med psykiske helseutfordringer er overrepresentert (OECD, 2018). Dette er unge voksne som står i fare for langvarig utenforskap og vil få en tyngre vei inn i arbeidslivet, noe som er belastende for den enkelte, men også for samfunnet som helhet.

Innføring av aktivitetsplikten har en hensikt å forhindre utenforskap blant unge voksne sosialhjelpsmottakere. Aktivitetsplikten skal øke mulighetene til den enkelte for ordinært arbeid, utdanning eller annen form for selvforsørgelse. I tillegg skal aktivitetsplikten bidra til at unge voksne kommer ut av en passiv tilværelse og få økt motivasjon (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016).

Tidligere forskning

Aktivitetsplikten er ikke unik for Norge. Flere vestlige land benytter aktivitetsplikt eller aktivisering i ulik form for personer som mottar ytelser fra det offentlige. Målet er det samme,

færre på stønad og flere i jobb (Lidén & Trætteberg, 2019). Det er få studier som har undersøkt aktivering på tvers av landegrenser. Marchal & Van Mechelen (2013) har gjennomført en stor internasjonal sammenligning av bruk av aktiveringstrategier i 17 EU-land og tre stater i USA. Studien viser at det er store forskjeller mellom praktiseringen av aktivering mellom landene. Flere bruker aktivering som en avskrekkende faktor og praktiserer svært strenge sanksjoner over tid hvis ikke aktivitetsplikten blir overholdt. De skandinaviske landene var ikke inkludert i det opprinnelige datagrunnlaget til studien, men de benyttet imidlertid kunnskap de hadde fra før om blant annet Norge. Studien viser i tillegg at Norge i mindre grad benytter aktivering som et avskrekkingsverktøy, men fokuserer på at aktiveringen skal ha en hensikt å øke mulighetene for selvforsørgelse. Studien viser også at myndigheten til å vurdere bruk av aktivitetsplikt i større grad ligger hos sosialarbeideren i Norge enn i andre land (Marchal & Van Mechelen, 2013). Dette har imidlertid endret seg etter lovendringen om aktivitetsplikt trådte i kraft.

Det kan være utfordrende å undersøke aktivitetsplikten i et internasjonalt perspektiv, da velferdsordninger og krav til aktivitet praktiseres på ulike måte (Lidén & Trætteberg, 2019). Det er derfor mer hensiktsmessig å se på nasjonale og lokale forhold når en søker forståelse omkring aktivitetsplikten i Norge.

I 2015 ble det gjennomført en undersøkelse som viser til at flere NAV-kontor praktiserte vilkår om aktivitet forut for lovendringen i 2017. Undersøkelsen viser store variasjoner i hva slags tiltak kommunene tar i bruk, i tillegg til ulik praksis når det gjelder krav til oppmøte, varighet og sanksjoner. Noen kommuner viser til positive effekter som at det ble færre sosialhjelpsmottakere og flere gikk over i ordinært arbeid eller utdanning. Andre kommuner så negative effekter som at vilkår til aktivitet svekker tilknytningen til arbeidslivet. Samtidig så noen kommuner at de ikke fant noen effekt av bruk av vilkår for aktivitet (Dahl & Lima, 2017).

Ette lovendringen trådte i kraft i 2017 ble det gjennomført en undersøkelse av NAV-kontorenes bruk av og erfaring med aktivitetsplikt. Undersøkelsen viser at flere unge sosialhjelpsmottakere har aktivitetsplikt enn tidligere (Dahl & Lima, 2018). En stor del av NAV-kontorene stilte seg positive til aktivitetsplikten og så positive effekter som at brukerne i større grad fikk struktur i hverdagen, økt kompetanse og at oppfølgingsbehovet til brukerne ble avklart raskere. Studien viser imidlertid også at det var flere NAV-kontor som vurderte at

aktivitetsplikten kan ha en negativ effekt, spesielt knyttet til økt byråkrati (Dahl & Lima, 2018).

Parallelt med denne artikkelens studie publiserte Institutt for anvendt samfunnsforskning første delrapport av en evaluering av aktivitetsplikten for sosialhjelpsmottakere under 30 år. Det har blitt gjennomført casestudier ved seks NAV-konto, det brukere og veiledere har blitt intervjuet. Rapporten viser at det er store variasjoner i hvordan NAV-kontor praktiserer aktivitetsplikten, både knyttet til hvilke aktivitetstilbud som tilbys og hvilke krav som stilles. Det vises til at de fleste veilederne i NAV er positive til bruk av aktivitetsplikt og anser dette som et nyttig verktøy i oppfølgingsarbeidet. Fra brukernes side oppleves aktivitet i seg selv som noe positivt, men innholdet i aktivitetene får blandende tilbakemeldinger (Lidén & Trætteberg, 2019).

I juli 2019 ble det publisert statistikk som avdekker at antallet sosialhjelpsmottakere generelt har økt fra 2017 til 2018, men man ser en nedgang blant unge voksne sosialhjelpsmottakere (Tønseth, 2019). Man kan derfor stille spørsmål ved om aktivitetsplikten allerede har hatt en effekt. I henhold til internasjonale studier vises det til at flere kommer i arbeid og færre søker økonomisk stønad ved bruk av aktivitetsplikt. Det er imidlertid usikkerhet knyttet til disse konsekvensene, da man ofte ser at brukerne vender tilbake til hjelpeapparatet innen rimelig kort tid (Grødem & Terum, 2019).

I henhold til Sosialtjenesteloven (2009) § 20a skal det stilles vilkår om aktivitet for alle mottakere av økonomisk sosialhjelp under 30 år. Som tidligere beskrevet er hensikten med lovendringen er at unge voksne sosialhjelpsmottakere skal komme ut av en passiv tilværelse, bli motivert og øke sine muligheter for arbeid, utdanning eller på annen måte bli selvforsørget enn ved økonomisk sosialhjelp (Arbeids- og velferdsdepartementet, 2016). Forfatteren ønsker å gi et innblikk om aktivitetsplikten er tro mot sin hensikt i det å øke motivasjonen til den enkelte. Tidligere forskning om bruk av aktivitetsplikt gir et sprikende resultat i effekt, samtidig som det er store variasjoner av utøvelsen mellom kommunene. Tidligere forskning er også preget av effektstudier. Formålet med denne studien er å få en dypere innsikt i unge voksne sosialhjelpsmottakeres egne opplevelser og beskrivelser omkring motivasjon, da forfatteren har sett at det er manglende kunnskap omkring dette. Brukernes erfaringsbaserte kunnskap vil kunne bidra til økt forståelse om hvilke faktorer som fører til økt motivasjon og bidra til at NAV-kontorene kan utvikle aktivitetstilbud til unge voksne sosialhjelpsmottakere

som er i tråd med lovens hensikt og mål, å oppnå økt motivasjon blant unge voksne sosialhjelpsmottakere.

Teoretisk rammeverk

Studiens formål er å oppnå en dypere innsikt og ny kunnskap om aktivitetsplikten og om den bidrar til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet ut ifra informantenes opplevelser.

Studien tar utgangspunkt i selvbestemmelsesteoriens beskrivelser av motivasjonsbegrepet.

Motivasjon kan defineres som den drivkraften mennesker har for å utføre en handling eller en viss type atferd (Ryan & Deci, 2000a). Selvbestemmelsesteori tar utgangspunkt i at mennesker drives av ulike typer motivasjon og beskriver de indre og ytre faktorene som bidrar til denne drivkraften (Deci & Ryan, 1985).

Deci & Ryan (2000) hevder at flere tradisjonelle motivasjonsteorier er for snevre og kun fokuserer på mål, resultat og årsaker til resultatene. Disse teoriene omhandler først og fremst målrettet atferd og hvordan noen resultater er mer ønsket enn andre. Selvbestemmelsesteori er på den andre siden mer opptatt av å få en full forståelse av hva motivasjon innebærer. En må både undersøke målene som mennesker streber etter og hva årsaken bak målene er, som fører til drivkraften til å handle (Deci & Ryan, 2002).

Selvbestemmelsesteori baserer seg på at alle mennesker har en medfødt drivkraft og et ønske om psykologisk utvikling. I tillegg hevdes det at alle har grunnleggende psykologiske behov som må tilfredsstilles (Deci & Ryan, 2002). Dette beskrives nærmere som behovet for kompetanse, autonomi og tilhørighet (Deci & Ryan, 1985). Behovet for kompetanse kan forklares som menneskets behov for å føle mestring. Mennesker vil søke mestringsorienterte situasjoner, samtidig som en vil ha muligheten til å utvikle og bruke sin kompetanse (Deci & Ryan, 2002; Gagné & Deci, 2005). Behovet for autonomi, også kjent som selvbestemmelse kan beskrives som atferd og handlinger mennesker utfører av fri vilje og ut fra egne behov og interesser (Deci & Ryan, 2000). Det tredje og siste er det grunnleggende behovet for tilhørighet. Dette omhandler menneskets behov for å oppleve trygghet og tilhørighet til andre. At andre bryr seg om og respekterer oss er av stor betydning, men også at vi bryr oss om og respekterer andre (Gagné & Deci, 2005).

Metode

Studiens forskningsspørsmål handler om subjektive erfaringer og opplevelser om aktivitetsplikten i NAV bidrar til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet, og det har derfor vært hensiktsmessig å benytte kvalitativ metode (Malterud, 2017). I analyseprosessen har forfatteren gjennomført en innholdsanalyse som har gitt et godt utgangspunkt for å få identifisert tema på en systematisk måte, samt finne et mønster i det innsamlede datamaterialet og avdekke mening (Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2013).

Utvalg og prosedyre

Inklusjonskriteriene for informantene i studien var at de var i alderen 18-29 år, mottok økonomisk sosialhjelp og hadde tilhørende aktivitetsplikt. Informantene som deltok i studien, deltok i et kommunalt aktivitetstilbud for unge voksne sosialhjelpsmottakere med aktivitetsplikt. Aktivitetstilbudet krever oppmøte tre dager i uken, der deltakerne gjennomfører arbeidsrettede aktiviteter og varierte arbeidsoppgaver. Ved fravær som ikke kan dokumenteres ved legeerklæring blir deltakerne redusert i utbetalingen av økonomisk sosialhjelp.

Informantene ble rekruttert via en kontaktperson ved et NAV-kontor i en stor kommune i Norge, som mottok informasjonsskriv om studien. Kontaktpersonen videreformidlet informasjon om forespørsel om deltakelse i studien til brukere som deltok på aktivitetstilbudet på det tidspunktet. Begrunnelsen for at rekrutteringen ble gjort på denne måten var for å ivareta brukernes personvern, samt at forfatteren ikke skulle påvirke utvelgelsen. Kontaktinformasjonen til brukerne som takket ja til å delta ble formidlet tilbake til forfatter som tok kontakt og avtalte tidspunkt for intervju. Til sammen var det seks som takket ja til deltakelse, der en ble utelatt fra studien på grunn av store språkutfordringer. Det var noe utfordrende å få rekruttert informanter. Det var flere som av ulike årsaker ikke ønsket å delta, og det var på tidspunktet for rekruttering stort frafall av brukere som i utgangspunktet skulle delta på aktivitetstilbudet. Dette har trolig påvirket antallet som ønsket å delta i studien. På tross av få informanter ble det innhentet et rikelig datamateriale som besvarte forskningsspørsmålet på en god måte.

Datainnsamling

Datamaterialet ble samlet inn ved bruk av en delvis strukturert tilnærming i individuelle intervju. Forfatteren har utarbeidet en intervjuguide med overgangsspørsmål og tre nøkkelspørsmål som var fastlagt på forhånd. På denne måten fikk forfatteren mulighet til å følge fortellingene til informantene, men samtidig sørge for at sentrale tema ble tatt opp i intervjuet og at forskningsspørsmålet ble belyst på best mulig måte (Thagaard, 2013). Overgangsspørsmålene var for å åpne intervjuet og omhandlet hva slags erfaring brukerne hadde med NAV, hva slags oppfølging de har hatt og hva slags erfaring de har med aktivitetsplikten. Nøkkelspørsmålene omhandlet følgende: hva slags oppfølging brukerne tenkte de hadde behov for å komme ut i arbeid eller annen aktivitet, hva som motiverer brukerne og hva de tenkte kunne motivere andre, hvilke tanker brukerne hadde omkring aktivitetsplikten og positive og negative effekter av aktivitetsplikten. Spørsmålene ble utformet på denne måten for å legge til rette for at brukernes egne fortolkninger og forståelse omkring fenomenet skulle komme fram og skape gode muligheter for åpenhet. Forfatteren var også opptatt av å stille oppfølgingsspørsmål og utdypende spørsmål for å sikre at den enkeltes mening kom fram, i tillegg til å oppsummere funn og sikre at informantene hadde blitt forstått riktig. Alle intervjuene ble tatt opp digitalt, samt med noe notatskriving og deretter transkribert.

Forskningsetikk

Studien er godkjent av Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD, prosjektnummer 419178) og er gjennomført i tråd med generelle forskningsetiske retningslinjer, og prinsipper vedtatt i Helsinkideklarasjonen knyttet til forskning på sårbare grupper (WMA, 2018). Alle informantene fikk tildelt informasjonsskriv på som inneholdt informasjon om at det var frivillig å delta i studien og at det til enhver tid var mulig å trekke seg som informant, uten at det vil ha noen konsekvenser. Informasjonsskrivet ble også gjennomgått før selve intervjuet startet og informantene signerte deretter samtykke. For å ivareta informantenes personvern ble alle navn ble erstattet med referansenummer, all lagring og behandling av personidentifiserbare og aidentifiserende data ble lagret i kryptert form via programmet VeraCrypt.

Analyse

Graneheim og Lundman (2004) sin beskrivelse av innholdsanalyse har blitt benyttet. Analysen har bestått av flere trinn. Første trinn besto av å bli kjent med datamaterialet ved å lese intervjuene og få en oversikt over hva hvert intervju handlet om. Forfatteren har gjennom hele prosessen vært opptatt av å legge forforståelsen til side og la informantenes fortelling komme fram. Det andre trinnet besto av å finne meningsbærende enheter i form av ord, setninger og avsnitt som var relevante for å svare på forskningsspørsmålet (Graneheim & Lundman, 2004). Deretter ble de meningsbærende enhetene kondensert. Forfatteren gikk deretter videre til den delen av analyseprosessen som omhandler abstraksjon ved å utarbeide koder, kategorier og tema som belyste hvordan unge voksne sosialhjelpsmottakere opplever aktivitetsplikten og om den bidrar til økt motivasjon. Som et ledd i kvalitetssikringen bidro veileder ved universitetet til validering av funn i analyseprosessen.

Metodiske refleksjoner

Forfatterens bevissthet på egen forforståelse er viktig, da tolkning utvikles i relasjon til egne erfaringer (Thagaard, 2013). Forfatteren har arbeidserfaring fra NAV-kontor. Styrken med dette er at forfatteren har god kjennskap til faget og har bedre forutsetninger for å forstå informantenes fortellinger. Svakheten er at forfatteren har med seg en forforståelse om fenomenet som undersøkes. Det har vært til hjelp å ha en veileder som har bistått med validering av funn, samt kritiske spørsmål underveis i forskningsprosessen.

Studiens styrke er at den gir dypere innsikt i opplevelsene til unge voksne sosialhjelpsmottakere omkring aktivitetsplikt og motivasjon. Studien har samtidig noen begrensninger. Alle informantene som deltok i studien, fulgte opp aktivitetsplikten ved et spesifikt aktivitetstilbud. Unge voksne sosialhjelpsmottakere som deltar i andre tilbud, eller som ikke følger opp aktivitetsplikten kan ha en annen opplevelse. Utvalget er derfor noe skjevt, men man kan anta at opplevelsen til informantene har likhetstrekk med andre som følger opp aktivitetsplikten. Det burde imidlertid forskes videre på unge voksne sosialhjelpsmottakeres opplevelser om aktivitetsplikten. Det burde gjennomføres studier som inkluderer andre aktivitetstilbud, i tillegg til på tvers av kommuner. Det burde også inkluderes informanter som av ulike grunner velger å ikke følge opp aktivitetsplikten. Dette vil gi ytterligere og viktig kunnskap og skape større forståelse om aktivitetsplikten fungerer i tro med sin hensikt.

Funn

I det følgende vil funnene bli presentert enkeltvis. Gjennom analyse av datamaterialet i studien ble temaene motivasjon, erfaring og godt miljø identifisert. Det ble også identifisert et funn som omhandler økt grad av selvbestemmelse.

Motivasjon

Informantene uttrykker en hovedsakelig positiv holdning til aktivitetsplikten som helhet. Flere av informantene forteller om at før de startet deltakelse i aktivitetstilbudet hadde de en passiv tilværelse og noen av informantene beskriver også en hverdag som er preget av sosial angst:

«Jeg skal være helt ærlig. Jeg ville heller anbefalt å gå på dette aktivitetstilbudet enn å sitte hjemme. Å sitte hjemme, uansett om man er sterk mentalt, så kan det bryte deg ned uten at man merker det selv. For jeg hadde ikke sosial angst før. Jeg var ikke redd for å ta kontakt med folk før. Men da jeg bare satt hjemme og ikke vært ute noe særlig. Har bare hatt samboeren til å kunne snakke med. Det har slitt på meg».

Det er variasjon i hvor lenge informantene har mottatt tjenester fra NAV. Det er også varierende hvor tett oppfølging de har hatt mot arbeid og aktivitet. Informantene har blitt informert om aktivitetsplikten da de søkte om økonomisk sosialhjelp. Flere av informantene har vært aktive jobbsøkere lenge og hadde mistet troen på selv selv. Flere fortalte at aktivitetsplikten er det som har bidratt til at de har kommet ut av en passiv tilværelse og fått ny motivasjon. En av informantene beskriver det slik:

«Jeg trenger, altså grunnen til at jeg er på NAV og dette aktivitetstilbudet er fordi jeg har søkt mange jobber, men kommer ikke videre. Blitt innkalt på en del intervjuer, men får avslag. Det får meg til å føle at jeg ikke ønsker å søke lengre. NAV og dette aktivitetstilbudet hjelper meg med å starte og søke på jobber igjen. Gir meg en dytt».

En annen informant forteller om viktigheten at noen tror på deg:

«... Motivasjonen jeg trenger er at det er noen som tror på meg. For det er vanskelig å tro på seg selv. Når man har søkt sikkert på over tusen jobber og fått avslag på hver og en av de. Det jeg trenger av motivasjon er at noen holder meg gående. Liksom heie litt på deg ...»

Noen av informantene har hatt dårlige erfaringer med oppfølging fra NAV-kontoret, men at dette endret seg da de fikk aktivitetsplikt og startet på aktivitetstilbudet. En av informantene beskriver erfaringen sin med NAV som at:

«... Jeg har fått en dør i trynet tidligere. Man må kunne alt selv når man skal være hos NAV og får ikke hjelp».

En annen informant forteller videre at:

«... Jeg har egentlig ikke fått så mye hjelp av folk på NAV til å finne jobb. Det har jeg først og fremst fått på dette aktivitetstilbudet».

Det kommer derfor tydelig frem at informantene skiller mellom oppfølgingen de har fått før fra veilederne ved NAV-kontoret og veilederne på aktivitetstilbudet. Flere av informantene snakket positivt om hvordan de har blitt møtt på aktivitetstilbudet, og verdien av dette når en skal komme seg ut i arbeid. En av informantene forteller at «Jeg har et inntrykk av at de hadde en genuin interesse av å hjelpe meg». En av de andre informantene forteller at hun kunne tenkt seg et slikt aktivitetstilbud på et tidligere tidspunkt:

«Jeg tror det er få som vet om at de kan få denne hjelpen. Jeg visste ikke om dette aktivitetstilbudet før jeg begynte å få livsopphold. Jeg skulle gjerne begynt her før».

Erfaring

Informantene har ulike utgangspunkt når det gjelder utdanningsnivå og grad av arbeidserfaring. De har også ulike yrkesmål i fremtiden. En gjennomgående rød tråd for alle informantene er at de opplever å få økt erfaring. Informantene trekker dette fram dette som positivt med aktivitetsplikten og aktivitetstilbudet. Flere av informantene sier at det å få erfaring påvirker motivasjonen til å møte, og de opplever aktiviteten som meningsfull. Noe som igjen er med på å styrke deres muligheter for å komme ut i arbeid. En av informantene beskriver det slik:

«Det er jo erfaring. [...] Jeg har veldig lyst til å starte i en jobb som jeg kan etablere meg i før jeg starter på skolen. Slik at jeg slipper å gjøre begge deler samtidig. Det er nok det som motiverer meg mest».

For en annen informant har det vært positivt å få mer konkret erfaring på CVen:

«Det er jo ikke alle som har erfaring fra før og man får jo mer erfaring her på aktivitetstilbudet [...] Man får mer å skrive på CVen om hva du har erfaring med. Som gjør at du blir mer interessant for arbeidsgivere. Så det er jo bare positivt».

Noen informanter forteller også om at i tillegg til økt erfaring, er aktivitetstilbudet en arena for å finne nye interesser og oppleve mestring ved å få muligheten til å prøve seg i varierte arbeidsoppgaver:

«Dette har vært et kjempegodt tilbud for meg og har hjulpet meg til å finne ut av hva jeg kan jobbe med videre. Jeg har vært veldig låst til at jeg bare kan gjøre en ting siden før videregående. Og å komme hit og se at jeg også kan være flink i andre ting også er så kjekt».

Selv om alle informantene vektlegger verdien av økt erfaring og opplever dette som en motiverende faktor er det to av informantene som kunne ønsket seg et aktivitetstilbud med større grad av tilrettelegging. En av informantene forklarer det slik:

«... Altså jeg syns aktivitetsplikten er bra sånn generelt sett. At folk får erfaring og hjelp til å få erfaring [...] Jeg har slitt ganske mye med ryggen etter et brudd jeg har hatt. Så jeg føler det kanskje kunne blitt tatt litt mer hensyn med tanke på at det er oppgaver ute som er harde. Tunge. Det er vel det eneste. Men sånn generelt sett så syns jeg det er ganske bra».

Videre kommer det fram at det er behov for et bredere aktivitetstilbud. En av informantene uttrykker at arbeidsoppgavene ikke er like relevante ikke alle arbeidsoppgavene som like relevante for videre yrkesmål:

«... Så jeg føler at de arbeidsoppgavene jeg blir satt til her ikke er relevante for meg. Det er ikke det jeg trenger. Det er noe som kunne vært bedre».

Godt miljø

Alle informantene har opplevelsen av at aktivitetstilbudet har et godt miljø. Et gjennomgående tema er at det er høy grad av trivsel, og at det er trygge omgivelser å komme til. En av informantene forteller at hun var skeptisk ved oppstart av aktivitetstilbudet, men at menneskene hun møtte endret dette inntrykket.

«Til å begynne med så syns jeg det var en skikkelig creepy plass å komme til [...] Men så ble jeg så godt tatt imot av veileder og resten av de ansatte her».

En annen informant beskriver at hun også var usikker de første dagene. Hun har dårligere erfaring fra tidligere med å føle tilhørighet i ulike situasjoner, i tillegg påvirker det at hun har sosial angst at det kan være utfordrende å ta kontakt med andre. Hun opplevde imidlertid at hun ble møtt på en god måte på dette aktivitetstilbudet.

«Hyggelige folk. Følte meg tilpass kan du si, med en gang. De tar kontakt med meg. For meg er det meget vanskelig og liksom å begynne en samtale».

Aktivitetstilbudet gir for flere av informantene en opplevelse av å bli inkludert og ivaretatt, både av de som driver arbeidstiltaket og de andre deltakerne. En av informantene beskriver det slik:

«Hvis jeg er i dårlig humør eller sitter og ikke vet hva jeg skal gjøre så får jeg alltid være med på noe og folk spør om jeg har det bra. Jeg er meget fornøyd. De følger godt med på deg her på området. De har et godt miljø med folk».

En annen informant forteller at aktivitetstilbudet bidrar til å holde humøret og energien oppe:

«De fleste her holder energien min oppe og humøret mitt oppe. Jeg har ikke hatt en dårlig dag siden jeg begynte på dette aktivitetstilbudet. Kommer inn og smiler og er glad. Får et skikkelig smil tilbake og alle sier god morgen til meg. [...] Det er et skikkelig godt miljø her»

Økt opplevelse av selvbestemmelse

Hovedtyngden av informanter forteller at det som var motivasjonen for å følge opp aktivitetsplikten og møte opp i aktivitetstilbudet var å sikre inntekt og få utbetalt økonomisk sosialhjelp. Videre forteller de at etter en tid i aktivitetstilbudet endret dette seg. De opplevde at det å møte opp i større grad ble selvbestemt og ikke kun ble motivert av behovet for inntekt.

«Jeg tror at i begynnelsen så er pengene veldig viktig og motiverende, men når man begynner å bli kjent med de forskjellige folkene der [...] Det kommer jo nye folk hele tiden og man kan jo hjelpe de nye med å forstå hvordan det fungerer og man blir godt kjent. Jeg tror det er mer motiverende. De føles mer som en jobb og en plikt som man

faktisk kan gjøre og som man liker. Jeg liker å være der og det er kjekt å være sammen med de andre. Det er det som motiverer meg til å møte opp, men samtidig så trenger jeg jo penger. Jeg synes det er bra, men pengene er absolutt en bonus».

Noen av de samme informantene som erfarte at utbetaling av stønad var en viktig motivasjonsfaktor for oppmøte i starten. Å følge opp aktivitetsplikten oppleves som et valg, noe som også er knyttet til ønsket om å få hjelp. Noen av informantene sier noe om at de opplever kravet om oppmøte er rimelig med tanke på at stønad blir redusert ved fravær. En av informantene uttrykker det slik:

«Jeg synes det er helt greit. For å være helt ærlig så er det ganske mange som sier de skal begynne, men som ikke dukker opp. Ellers så dukker de opp også kommer de ikke tilbake igjen. Dette er et tiltak for de som faktisk trenger og ønsker hjelp. For de som er interessert i å få hjelp og sånne ting. Så jeg tenker det er helt greit at de trekker penger. For man tar opp plassen til andre som hadde trengt det mer hvis man ikke er motivert nok til å være med. Jeg synes ikke folk skal bli belønnet for å sitte på ræva hjemme».

Selv om de fleste av informantene opplever det som rimelig og har en forståelse for at NAV reduserer stønad ved ugyldig fravær, er det noen av informantene som reflekterer over at det er utfordrende for enkelte personer å følge opp aktivitetsplikten. Det er en av informantene som uttrykte at dette var problematisk for seg selv:

«Hvis man er en person som bare driter i det. Hvis man ikke bryr seg og bare ikke går, så synes jeg man fortjener trekk [...]. Det er noen situasjoner der man ikke kan møte opp, men samtidig at det ikke er godt nok til å få legeerklæring av lege for og ikke få trekk. Da ender man opp med å bli trukket i de pengene man egentlig skulle fått, bare fordi man faktisk ikke klarer å møte opp. Det er det som er mitt største problem med aktivitetstilbudet og NAV [...]. At jeg blir trukket i penger når jeg ikke klarer å møte opp».

Diskusjon:

Aktivitetsplikten er en plikt fortrinnsvis for alle unge voksne sosialhjelpsmottakere. Ved bruk av økonomiske sanksjoner følger aktivitetsplikten en typisk gulrot- og pisk-metodikk, der en

får utbetalt sosialhjelp ved oppmøte og reduksjon i stønad ved fravær. En kan derfor si at aktivitetsplikten tar sikte på å motivere unge voksne sosialhjelpsmottakere til å møte opp og utføre ulike oppgaver ved bruk av kontrollert motivasjon. Dette betyr at det benyttes ytre betingelser i form av økonomiske sanksjoner som tvang eller pressmiddel (Gagné & Deci, 2005). Tidligere forskning viser til at slike metoder reduserer opplevelsen av autonomi og svekker motivasjonen til den enkelte (Deci & Ryan, 2000). En kan derfor stille spørsmål ved om NAV benytter seg av den mest hensiktsmessige metoden ved å stille krav om aktivitet for unge voksne sosialhjelpsmottakere for å øke deres motivasjon. Funnene i denne studien viser imidlertid at de fleste informantene opplevde at de økonomiske sanksjonene var en årsak for oppmøte i starten, men etter en periode i aktivitetstilbudet endret dette seg til i større grad å bli selvbestemt. De utviklet andre motivasjonsfaktorer for å møte opp i aktivitetstilbudet, i tillegg til at aktivitetsplikten i seg selv er med på å bidra til økt motivasjon til arbeid eller annen aktivitet. Studien viser at flere av informantene gikk fra å oppleve kontrollert motivasjon til autonom motivasjon. Autonom motivasjon vil i denne sammenheng bety at aktivitetsplikten i større grad oppleves som selvbestemt og et fritt valg de gjør ut ifra egne behov (Deci & Ryan, 2000). På hvilken måte informantene opplevde dette skiftet på er noe individuelt, men har flere klare fellestrekk som vil bli utdypet i det videre.

Flere av informantene opplever at det å få konkret erfaring er en viktig motivasjonsfaktor. Flere har lite arbeidserfaring fra før av og har ulike mål i fremtiden. Det å få muligheten til å fylle dagene med noe meningsfylt oppleves godt. Det å få lære nye ting og oppleve mestring er også faktorer informantene trekker frem, og som er med på å bidra til å øke motivasjonen for arbeid. Tidligere forskning gir støtte til disse funnene og kan knyttes til menneskers behov for kompetanse. Mennesker vil oppleve høyere grad av trivsel og muligheter for økt motivasjon i situasjoner der de opplever mestring, og der de får brukt og utviklet sin kompetanse (Deci & Ryan, 2002; Gagné & Deci, 2005). Det å gjennomføre arbeidsoppgaver man synes er interessante i seg selv vil også være med på å øke motivasjonen. Tidligere forskning peker i tillegg på at selv om oppgavene i seg selv oppleves som kjedelige, vil omgivelser som er autonomistøttende bidra til større arbeidsglede og økt motivasjon (Gagné & Deci, 2005). Funn fra denne studien understreker dette. Et par av informantene forteller at de opplever arbeidsoppgavene lite tilpasset og relevante for seg selv, men viser allikevel til positive effekter av aktivitetsplikten tilknyttet økt motivasjon. Dette kan ses i sammenheng med tidligere gjennomført forskning om at når det blir gitt begrunnelser for at arbeidsoppgaven er meningsfull og det å anerkjenne at mennesker ikke opplever

arbeidsoppgavene som interessante i seg selv, er to av faktorene som blir trukket fram og som utgjør autonomistøtte (Gagné & Deci, 2005). Aktiviteten i seg selv oppleves av flere av informantene som et gode og en kan tolke dette i retning av at aktivitetsplikten er meningsfull i seg selv, på tross av at tilbudet om ulike arbeidsoppgaver kunne vært bredere. For målet med aktivitetsplikten er ikke nødvendigvis at alle deltakerne skal få relevant erfaring, men at det i større grad skal være en igangsettingsprosess for veien videre mot ordinært arbeidsliv.

Informantene opplever å være en del av et trygt og inkluderende miljø i aktivitetstilbudet. De forteller at de blir godt ivaretatt av fellesskapet, samtidig som at de opplever at de ansatte har en genuin interesse av å hjelpe dem. Det er også tydelig at de opplever høy grad av trivsel. Dette kan ses i sammenheng med behovet for tilhørighet. Dette omfatter menneskers behov for å oppleve trygghet og tilhørighet til andre i omgivelsene rundt seg (Gagne & Deci, 2005). Ifølge Ryan & Deci (2000b) er tilfredsstillende av behovet for tilhørighet avgjørende for menneskers utvikling. Informantene forteller at det er positivt å være en del av et felleskap, som består av både ansatte og andre deltakere som støtter hverandre og hjelper til med å holde humøret oppe. Det å ha noen som heier på deg bidrar til å skape, men også å opprettholde motivasjon. Dette støttes av selvbestemmelsesteoriens antydning om at når mennesker opplever trygge relasjoner i sine omgivelser, vil dette føre til økt motivasjon (Deci & Ryan, 2000).

Noen av informantene forteller at de har vært plaget av sosial angst, og det å få delta i et aktivitetstilbud er med på å ufarliggjøre den sosiale angsten. Flere av informantene beskriver en passiv tilværelse før deltakelse i aktivitetstilbudet og at det er positivt å komme seg ut å gjøre noe, samt det å være sammen med andre. Aktivitetsplikten er med på å gi dem en «dytt» og hjelp til å få rutiner i hverdagen. En kan derfor si at for en del av informantene vil aktivitetsplikten i større grad være selvbestemt, enn kun en opplevelse av tvang og kontroll. Det er flere av informantene som opplever at det å delta i aktivitetstilbudet er bedre enn alternativet å sitte hjemme og ikke ha noe å gå til. Aktivitetsplikten kan derfor oppleves til en viss grad som noe en gjør av fri vilje og ut ifra egne behov, og kan bidra til tilfredsstillende av behovet for autonomi (Deci & Ryan, 2000).

Selvbestemmelsesteorien vektlegger at ved å tilfredsstillende menneskers grunnleggende behov for autonomi, kompetanse og tilhørighet vil det være med på å øke mulighetene for å utvikle motivasjon (Deci & Vansteenkiste, 2004). Forståelsen av at det er en forutsetning at disse behovene blir tilfredsstillende for at mennesker skal oppleve psykologisk utvikling og velvære

(Deci & Ryan, 2008) betyr at det er mange hensyn og vurderinger NAV må legge til grunn i utviklingen av aktivitetstilbud for unge voksne sosialhjelpsmottakere. Ut ifra informantenes fortellinger i denne studien, kan en trekke slutninger om at de opplever å være en del av aktivitetstilbud som fungerer som en igangsettingsprosess mot ordinært arbeid eller annen aktivitet, noe som også viser seg å være motiverende i seg selv. Det å delta i en aktivitet er et gode i seg selv, men også det å få ny giv og opplevelse av at en styrker sine muligheter for arbeid. Sammen med andre positive effekter informantene forteller, kan en ut ifra funnene si at de psykologiske grunnleggende behovene til informantene i mer eller mindre grad blir tilfredsstilt. Det er ikke enkeltstående elementer som gjør at aktivitetstilbudet er med på å øke motivasjonen til informantene, men aktivitetstilbudet som helhet.

Konklusjon

En del av hensikten med aktivitetsplikten er å motivere unge voksne sosialhjelpsmottakere ut av en passiv tilværelse og øke motivasjonen for arbeid og aktivitet. Funnene i denne studien konkluderer med at aktivitetsplikten er med å bidra til økt motivasjon, men en kan ikke påstå at motivasjonen er entydig autonom. En kan stille spørsmål ved om det er mulig å oppnå fullstendig autonom motivasjon blant unge voksne sosialhjelpsmottakere til arbeid og annen aktivitet ved hjelp av aktivitetsplikt. Motivasjon som er autonom til det ytterste kan bare komme innenfra mennesket selv, men funnene i studien antyder at aktivitetsplikten kan være med å bidra med skritt i riktig retning. Det kan tenkes at aktivitetsplikten betyr noe mer, det har en egenverdi i seg selv på tross av at arbeidsoppgavene i seg selv ikke nødvendigvis oppleves som spennende og indre motiverende. Det er å være en del av et fellesskap, øke sin kompetanse og følelsen av å bidra oppleves som meningsfylt. Informantene i denne studien følger opp aktivitetsplikten, de har et ønske og er motivert for å komme i arbeid eller annen aktivitet. Selv om motivasjonen ikke nødvendigvis er indre motivert, så viser denne studien at aktivitetsplikten fører til økt motivasjon hos den enkelte.

Denne studien bidrar til å få en innsikt i den subjektive opplevelsen til unge voksne sosialhjelpsmottakere med aktivitetsplikt og er et tilskudd i et felt der det er behov for ytterligere kunnskap. Det å sette søkelys på brukernes egne opplevelser og erfaring er viktig hvis NAV ønsker å forstå hvordan aktivitetsplikten kan bidra til å øke unges motivasjon for arbeid og annen aktivitet, samt hva som bør vektlegges på i utviklingen av nye

aktivitetstilbud. Hvis NAV lykkes med dette vil det være med på å redusere utenforskap blant unge voksne, noe som er gunstig for den enkelte, men også for samfunnet som helhet.

Referanser

- Arbeids- og velferdsdepartementet. (2016). *Endringer i sosialtjenesteloven, folketrygdloven og enkelte andre lover. Aktivitetsplikt for unge mottakere av stønad til livsopphold mv.* (Prop 13 L (2016-2017)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/b33ccd74cc8f49f7900c7066c4d724c0/no/pdfs/prp201620170013000dddpdfs.pdf>
- Dahl, Espen Steinung & Lima, Ivar Andreas Åsland (2018). «NAV-kontorenes erfaringer med aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere» *Arbeid og velferd*, nr. 4, 2018, 19-35. Hentet fra: <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/vilkar-om-aktivitet-for-sosialhjelp-i-2015-gjor-kommunene-det-som-virker>
- Dahl, Espen Steinung & Lima, Ivar Andreas Åsland (2017). «Vilkår om aktivitet for sosialhjelp i 2015: Gjør kommune det som virker?» *Arbeid og velferd*, nr. 2, 2017, 105-121. Hentet fra: <https://www.nav.no/no/nav-og-samfunn/kunnskap/analyser-fra-nav/arbeid-og-velferd/arbeid-og-velferd/vilkar-om-aktivitet-for-sosialhjelp-i-2015-gjor-kommunene-det-som-virker>
- Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. (2002). *Handbook of self-determination research*. Rochester, New York: University of Rochester Press.
- Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behaviour*. Perspectives in social psychology. New York: Plenum Press.
- Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. (2008). Self-Determination Theory: A Macrotheory of Human Motivation, Development, and Health. *Psychology Canadian*. 49(3), 182-185. Hentet fra: <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Deci, Edward L. & Ryan, Richard M. (2000). The «what» and «why» of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268.
- Deci, Edward L. & Vansteenkiste, Maarten (2004). Self-determination theory and basic need satisfaction; Understanding human development in positive psychology. *Ricerche di psicologia*, 27(1), 23-40. Hentet fra:

https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2004_DeciVansteenkiste_SDTandBasicNeedSatisfaction.pdf

- Gagne, Marylène & Deci, Edward L. (2005). Self-determination theory & work motivation. *Journal of Organisational Behavior*. 26, 331-362. Hentet fra: <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.1002/job.322>
- Grødem, Anne Skevik. & Terum, Lars Inge (2019). Kommunal inntektssikring. I Ann-Helén Bay, Aksel Hatland, Tale Hellevik & Lars Inge Terum (Red.) *Trygd i aktiveringens tid* (s. 251–268). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lidén, Hilde & Trøttestad, Håkon Solbu (2019). *Aktivitetsplikt for unge mottakere av sosialhjelp*. (Institutt for samfunnsforskning, rapport 12/19. Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/2601413>
- Malterud, Kirsti (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Marchal, Sara & Van Mechelen, Natascha. (2013). Activation strategies within European minimum income schemes. *GINI Discussion Paper 87*. Antwerpen: AIAS. Hentet fra: <https://www.semanticscholar.org/paper/Activation-strategies-within-European-minimum-Marchal-Mechelen/1bf16deef90a79c5aa6e5091f9957fc9075e350>
- OECD (2018). *Investing in Youth: Norway*, OECD publishing, Paris. Hentet fra: <https://dx.doi.org/10.1787/9789264283671-en>
- Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2000a). Intrinsic and extrinsic motivation: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. Hentet fra: <https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2000b). The Darker and Brighter Sides of Human Existence: Basic Psychological Needs as a Unifying Concept. *Psychological Inquiry*, 11(4), 319-338. Hentet fra: https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_03

Sosialtjenesteloven. (2009). Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (LOV-2009-12-18-131). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-12-18-131>

Thagaard, Tove (2013). *Systematikk og innlevelse - en innføring i kvalitativ metode* (4.utg.). Bergen: Fagbokforlag

The World Medical Association. (2018, 9. juli). WMA Declaration of Helsinki – Ethical principles for medical research involving human subjects. Hentet fra: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

Tønseth, Harald (2019, 3. juli). Færre unge mottar økonomisk sosialhjelp. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/faerre-unge-mottar-sosialhjelp>

Vedlegg 1

Forfatterveiledning Fontene forskning:

Informasjon:

Takk for at du er interessert i å sende inn artikkel til Fontene forskning! Fontene forskning er Norges ledende vitenskapelige tidsskrift for sosialt arbeid, barnevern og vernepleie.

Vitenskapelige artikler bedømmes (peer review) anonymt av to uavhengige fagfeller med høy vitenskapelig kompetanse. Fontene forskning inneholder i tillegg følgende typer fagstoff: debattartikler, bokanmeldelser og nytt om forskning, blant annet presentasjoner av doktorgradsavhandlinger.

Papirutgaven kommer ut med to nummer per år, vanligvis i juni og desember. Heftene blir deretter publisert åpent på tidsskriftets nettsted: <http://www.fonteneforskning.no>.

Vitenskapelige artikler som er godkjent for publisering kan publiseres på nettet i påvente av plass i papirutgaven. Debattartikler og omtaler av bøker og tidsskrifter kan også publiseres bare på nett.

Tidsskriftet utgis av FO, Fellesorganisasjonen for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Det sendes til medlemmer og abonnenter og har et opplag på 27 000.

Redaksjonen tar gjerne mot manuskripter fra alle områder innen de forskningsfeltene som er relevante for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Det er ingen betingelse at forfatteren selv tilhører en av disse yrkesgruppene, bare at artiklene er av interesse for fagfeltet. Det dreier seg om tema med relevans for sosialt arbeid, barnevern, sosialpedagogikk, funksjonsnedsettelse, sosialpolitikk, velferdspolitik, det sivile samfunn; eller for utdanning og forskning på disse områdene.

Spørsmål om innsending av materiale kan rettes til fagredaktør eller til redaksjonsutvalget:

Fagredaktør:

Sissel Seim sisselse@oslomet.no

Redaksjonsmedlemmer:

Anita Gjermestad anita.gjermestad@vid.no

Hulda Mjøll Gunnarsdottir hulda.m.gunnarsdottir@uis.no

Ingunn Barmen Tysnes Ingunn.Barmen.Tysnes@hvl.no

Ingunn Tollisen Ellingsen Ingunn.T.Ellingsen@uis.no

Karen Skaale Havnen karen.havnen@uib.no

Siv Elin Nord Sæbjørnsen siv.e.n.sabjornsen@himolde.no

Steinar Kristiansen steinar.kristiansen@outlook.com

Behandling og vurdering av manuskripter krever tid og oppmerksomhet fra redaksjon og fagfeller som skal vurdere artiklene. For å sikre best mulig vurdering må manuskripter som sendes inn være vitenskapelig og språklig bearbeidet, og nøye følge de tekniske kravene til oppsett og referanser som er satt opp i denne forfatterveiledningen.

Tidsskriftets redaksjon har ikke kapasitet til å kommentere uferdige manuskripter. Uferdige eller teknisk ufullstendige manuskripter blir derfor ikke vurdert for publisering, men forfatterne får beskjed om dette. Innsendte manuskripter returneres ikke, og redaksjonen påtar seg ikke ansvar for dem.

Informasjon og instruks til forfattere finner du også på <http://www.fonteneforskning.no>

Instruks til forfattere:

Innhold:

Vitenskapelige artikler: Vitenskapelige artikler skal være teoretiske og/eller empiriske originalartikler eller oversiktsartikler innenfor det samfunnsvitenskapelige forskningsfeltet og sosialpolitikk. Artiklene skal ikke overskride 7000 ord, inkludert sammendrag, nøkkelbegreper, figurer, tabeller og litteraturreferanser. Det skal også sendes inn en anonymisert versjon av artikkelen. For faglige krav til artikler se kriterier for fagfelle-vurdering på side 6. Tekniske krav til artiklene er gjengitt nederst på siden og på neste side.

Debatt: Debattartikler og kommentarer kan ta opp teoretiske og metodiske spørsmål, behandle motsetninger i fagfeltet, samt spørsmål knyttet til utdanningspolitikk, utdanning, velferdspolitik og forskningspolitikk (maksimum 3000 ord inkludert litteraturreferanser.).

Anmeldelser og omtale av bøker og tidsskrifter: Anmeldelser av bøker og tidsskrifter avtales med redaksjonen. Ta kontakt med bokredaktør Steinar Kristiansen, steinar.kristiansen@outlook.com om du ønsker å anmelde en bok (maksimum 2000 ord). Nye bøker til redaksjonen publiseres på nettsidene.

Nytt om forskning: Tidsskriftet tar gjerne imot sammendrag av forskningsrapporter, doktoravhandlinger og andre nyheter, for eksempel informasjon om prosjekter og konferanser.

Innsendelse av bidrag

Manus til vitenskapelige artikler, debattartikler, bokanmeldelser og nyheter sendes som vedlegg til epost til fagredaktøren: sisselse@oslomet.no. Hvis det er flere enn en forfatter, skal en av forfatterne oppgis som kontaktperson. Navn på dokumentet skal være forfatterens eller kontaktpersonens navn og dato for innsendelse. Samme eller lignende manuskript må ikke sendes til andre tidsskrifter eller forlag.

Tekniske krav: Vitenskapelig artikler og debattartikler skal sendes i redigerbar elektronisk form (Wordformat). Artikler skal være skrevet med 1.5 linjeavstand og marg på 2,5 cm på hver side og oppe og nede, det skal brukes font Times New Roman 12 punkt. Sidene skal være fortløpende paginert og skal ikke inneholde topptekst eller bunntekst med forfatterens navn eller andre informasjoner.

Det godtas opp til to nivåer av underoverskrifter for å dele opp artikkelen. Underoverskriftene skal gi leserne veiledning og bør være korte og informative. Noter bør unngås, innholdet bør innarbeides i teksten. Hvis det er nødvendig med noter skal de settes inn som sluttnoter og nummereres fortløpende. Eventuelle tabeller eller figurer skal leveres på egen side, med henvisning i teksten til hvor de skal settes inn.

NB! Alle tekniske krav må følges og sjekkliste på side 5 i forfatterveiledningen skal sendes med ved innsending av manus!

Vitenskapelige artikler og debattartikler skal sendes i et samlet dokument som inneholder både oversiktsside, artikkel og eventuelle figurer og tabeller.

Oversiktsside skal inneholde:

- Artikkelens tittel
- Forfatteren/forfatternes navn, tittel, arbeidssted, og epost, flere forfattere skal oppgis i riktig rekkefølge for publisering.
- Opplysninger om hvilken forfatter som skal være kontaktperson
- Artikkelens lengde (antall ord) inkludert sammendrag, nøkkelbegreper, tabeller, figurer og litteraturreferanser.
- Erklæring om at artikkelen ikke er publisert, eller levert til publisering annet sted.
- Sammendrag på maksimum 120 ord og maksimum seks nøkkelbegreper.

Artikkelen skal inneholde: Tittel, tekst og litteraturreferanser. Eventuelle figurer og tabeller settes i slutten av artikkelen på separate sider med angivelse i teksten hvor de skal settes inn.

Anonymisert artikkel sendes i eget dokument

For vitenskapelige artikler skal det sendes inn en anonymisert versjon av artikkelen som kan sendes til fagfellevurdering. I denne versjonen skal det ikke kunne gjenkjennes hvem som er forfatter. Navn på institusjon, sted, tekst og litteraturreferanser til forfatter må anonymiseres. Litteraturreferanser til forfatter skrives slik i teksten: (Forfatter, årstall) eventuelt (Forfatter 1, 2 eller 3, årstall) ved flere forfattere. I litteraturlisten plasseres referansen alfabetisk under F, uten andre informasjon, som navn på dokumentet, tidsskrift eller forlag. Eventuelle figurer og tabeller skal også inngå i det anonymiserte dokumentet. Anonymisert dokument skal ha forfatterens navn og dato for innsendelse som dokumentnavn, dette fjernes av redaksjon før eventuell videresending til fagfeller. Husk at eventuelle figurer og tabeller også skal inngå i det anonymiserte dokumentet.

Bokanmeldelser

Bokanmeldelser skal være på maks. 2000 ord. Dokumentets navn skal være navnet på den som anmelder og dato for innsendelse. Følgende informasjon skal stå på første side:

- Tittel på anmeldelsen, anmelderens navn, tittel, arbeidssted, og epost,
- Opplysninger om boken som anmeldes: Forfatter, evt. forfattere, tittel, utgivelsessted og forlag, samt årstall for utgivelse.
- Anmeldelsens lengde i antall ord.

Referanser

Referanser skal følge malen APA 6, norsk versjon, men merk at det skal brukes **fullt fornavn**. Det skal ikke brukes (ibid) eller (op.cit.). Informasjon om APA stilen finnes på følgende link: reglene for APA i kildekompasset på nett.

Referanser i teksten:

I løpende tekst oppgis forfatternavn og årstall, ved sitater skal det også oppgis sidetall.

Med 1-2 forfattere: (Malterud, 2003) (Holloway & Valentine, 2006)

Med 3-5 forfattere: Første gang oppgis alle forfatterne (Eikeseth, Smith, Jahr & 4 Eldevik, 2007), deretter kun første forfatter et al. (Eikeseth et al., 2007)

Med 6 eller flere forfattere: Kun første forfatter et al. (Gilbert et al., 2002) Flere referanser i en parentes plasseres i alfabetisk rekkefølge adskilt med semikolon, slik: (Eikeseth, Smith, Jahr & Eldevik, 2007; Holloway & Valentine, 2006; Malterud, 2003)

Fullstendig referanseliste skal plasseres sist i artikkelen: APA, Norsk med fullt navn

Eksempler:

Bok: Malterud, Kirsti (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Antologi: Nordstoga, Sigrid & Grønningsæter, Arne Bacher (Red.) (2014). *Det kommunale barnevernet i utvikling – Et nødvendig samarbeid mellom praksis og forskning*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kapittel i bok/antologi: Oppedal, Mons (2007). Barns og foreldres brukermedvirkning i et juridisk perspektiv. I Sissel Seim & Tor Slettebø (Red.) *Brukermedvirkning i barnevernet* (s. 46-67). Oslo: Universitetsforlaget.

Tidsskrift: O'Brien, Michael & Salonen, Tapio (2011). Child poverty and child rights meet active citizenship: A New Zealand and Sweden case study. *Childhood*, 18(2), 211-226.

Vurdering av artikler:

Redaksjonen vurderer først om vitenskapelige artikler skal sendes til fagfellevurdering, debattartikler vurderes endelig av redaksjonen. Manuskripter som går til fagfellevurdering

sendes i anonymisert form til to uavhengige fagfeller. Dersom artikkelen antas skal forfatteren bearbeide den på bakgrunn av kommentarer fra fagfeller og redaksjon, og sende artikkelen tilbake til fagredaktør. Hvis artikkelen ikke antas, kan forfatter bli invitert til å sende inn en omarbeidet versjon av artikkelen til ny vurdering. Ved større omarbeidelser blir ny versjon av artikkelen sendt tilbake til fagfeller for vurdering. Hvis artikkelen antas for publisering, skal det i tillegg leveres tittel, sammendrag og nøkkelbegreper på engelsk, samt bilde av forfatter/forfattere. Redaksjonen for Fontene har ansvar for språkvask, korrektur og trykking av antatte artikler. I produksjonsprosessen vil derfor Fontene-redaksjonen kommunisere direkte med forfatter eller kontaktpersonen.

Etikk

Alle forfattere har ansvar for at fagetiske og forskningsetiske prinsipper er ivaretatt i manuskriptet. Ved empiriske undersøkelser skal det oppgis i teksten hvordan etiske hensyn er ivaretatt, og om det er innhentet nødvendige tillatelser fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Det forventes at forfattere følger anerkjente regler for sitering og nøyaktig bruk av referanser med sidetall for sitering både av eget og andres arbeider. Redaksjonen ser alvorlig på forsøk på plagiering, kopiering av tekst fra andres arbeid uten oppgitt referanse, og vil ta skritt for å følge opp dersom dette oppdages. Ny Lov om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) trådte i kraft 1.5.2017, og erstatter tidligere lov fra 2007. For nærmere informasjon om forskningsetikk og definisjoner av plagiering og fusk etc. se: De nasjonale forskningsetiske komiteer. <https://www.etikkom.no/>

Se også informasjon Committee on Publication Ethics, COPE, (www.publicationethics.com)

Copyright: Det er en betingelse for publisering at forfatterne gir publiseringsrettigheter til Fontene forskning. Dette gir tidsskriftet rett til å formidle artikkelen i trykket form og elektronisk etter at den er trykket. Forfatterne kan bruke artikkelen andre steder etter publisering i Fontene forskning, men det skal da sendes melding til redaktøren om hvor den trykkes, og det skal fremgå at artikkelen opprinnelig er trykket i Fontene forskning. Avtale om copyright skal undertegnes før publisering.

Sjekkliste som sendes inn sammen med manuskriptet

Gjelder artikkel:

Forfatternavn og dato for innsending:

Artikkelens nummer (Hvis tildelt):

Er innsending i overensstemmelse med instruksen? (Sett kryss til venstre).

	Maksimal lengde (Vitenskapelig artikkel 7000 ord, debattartikkel 3000 ord, anmeldelser 2000 ord)
	Erklæring om at artikkelen bare er sendt Fontene forskning
	Tekniske krav: Sidetall, font Times New Roman 12 punkt, 1 ½ linjeavstand, antall overskrifter.
	Sammendrag/ingress/nøkkelbegreper
	Redegjørelse for etikk (i metodeavsnitt)
	Litteratur-referanser (husk norsk APA stil med fullt fornavn)
	Anonymisert versjon vedlagt (for vitenskapelig artikkel).
	Navn på dokumentet: forfatternavn og innsendt dato + eventuelt tildelt artikkelnummer
	Redegjørelse for endringer (etter forslag fra redaksjon eller fagfeller)
	Engelsk tittel, sammendrag og nøkkelord (bare for antatte artikler)
	Bilde av forfatter(e) (bare for antatte artikler)

Kriterier for fagfelle-vurdering

Fontene forskning publiserer artikler som er aktuelle for følgende områder: Sosialt arbeid, barnevern, sosialpedagogikk, funksjonsnedsettelse, sosialpolitikk, velferdspolitik, det sivile samfunn; eller for utdanning og forskning på disse områdene. Vitenskapelige artikler vil bli bedømt anonymt av to uavhengige fagfeller med høy kompetanse. Kriteriene for fagfellevurdering er også en veiledning til forfatterne.

- 1) Er innholdet i artikkelen relevant og interessant for Fontene forsknings område?
- 2) Presenterer artikkelen ny kunnskap?

- 3) Er formål og problemstillinger klart formulert og diskutert i artikkelen?
- 4) Er artikkelen godt disponert, og teori, metode, funn og tolkninger klart presentert?
- 5) Er artikkelen fundert på relevant og oppdatert norsk og internasjonal faglitteratur?
- 6) Har den godt språk og begrepsbruk?
- 7) Er kildehenvisninger komplette i tekst og i litteraturliste? Følger den tidsskriftets mal?
- 8) Finnes det godt sammendrag og nøkkelbegreper?
- 9) Er artikkelen innenfor tillatt lengde (7000 ord inkludert sammendrag, nøkkelbegreper og litteraturliste)

II Konklusjon

1. **Godtatt. Artikkelen kan aksepteres som den er.** Du kan fortsatt foreslå forbedringer.
2. **Godtatt med mindre omarbeidelse. Artikkelen må omarbeides før publisering.** Det bør beskrives hvilke endringer som er nødvendige.
3. **Kan godtas, med større omarbeidelse.** Artikkelen har en eller flere områder som må forbedres vesentlig før publisering. Problemene bør beskrives, med anvisning av hvilke områder som må forbedres.
4. **Kan ikke godtas.** Artikkelen vurderes på nytt etter at den er omarbeidet.
5. **Avvist.** Velg dette alternativet hvis artikkelen er helt utilstrekkelig på en eller flere av områdene ovenfor.

Vedlegg 2

Informasjonsskriv til informanter:

VIL DU DELTA I FORSKNINGSPROSJEKTET: «BIDRAR AKTIVITETSPLIKTEN I NAV TIL ØKT MOTIVASJON FOR ARBEID ELLER ANNEN AKTIVITET BLANT UNDE VOKSNE SOSIALHJELPSMOTTAKERE?»

Mitt navn er Line Granum Julseth og jeg er masterstudent i rus- og psykisk helsearbeid ved Universitetet i Stavanger. Dette er en forespørsel til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å belyse om aktivitetsplikten i NAV fører til økt motivasjon for arbeid eller aktivitet blant unge sosialhjelpsmottakere. I dette informasjonsskrivet ønsker jeg å gi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål:

I forbindelse med mitt mastergradstudium ved Universitetet i Stavanger vil jeg invitere deg til å delta i forskningsprosjektet mitt. Formålet med prosjektet er å bidra til ny innsikt omkring aktivitetsplikten i NAV. Det er ønskelig å oppnå en dypere forståelse om aktivitetsplikten er i samsvar med sin intensjon som fører til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet. Prosjektet har et fokus på unge voksne sosialhjelpsmottakere med har aktivitetsplikt sine erfaringer og opplevelser.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er institutt for sosialfag ved Universitetet i Stavanger som er ansvarlig for prosjektet ved Trond Erik Grønnestad. Det er undertegnende som skal foreta alt arbeidet med veiledning fra Anne Kristine Gjerde.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i studien på grunn av at du er ung voksen som mottar økonomisk sosialhjelp ved NAV og har aktivitetsplikt. Jeg tenker du kan komme med verdifull innsikt i studien min. Jeg vet ikke på forhånd hvilke personer som vil bli spurt. Av de personene som takker ja til å delta kommer jeg til å plukke ut et tilfeldig utvalg.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelsen i studien innebærer et intervju som vil variere fra en 1/2-2 timer. Intervjuet vil inneholde spørsmål om blant annet dine erfaringer med NAV og aktivitetsplikten. Det vil også inneholde spørsmål om dine tanker omkring motivasjon for å komme ut i ordinært arbeid eller annen aktivitet. Jeg vil ta opp intervjuene på bånd.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i forskningsprosjektet. Deltakelse vil ikke påvirke din oppfølging ved NAV. Hvis du velger å delta, kan du når som helst under prosjektet trekke samtykket tilbake uten begrunnelse. Alle opplysninger om deg vil bli anonymisert og vil ikke ha noen negative konsekvenser hvis du ikke vil delta eller velger å trekke deg fra studien.

Ditt personvern - Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke personopplysninger om deg til formålene vi har informert om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som vil ha tilgang til opplysningene er mastergradsstudent Line Granum Julseth, prosjektansvarlig Trond Erik Grønnestad og veileder Anne Kristine Gjerde.
- For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene skal alle navn og steder forandres slik at de ikke kan identifiseres. Alle navn erstattes med referansenummer. Det vil si at ingen personnavn oppgis, og ingen uttalelser blir gjengitt slik at det er mulig å identifisere enkeltpersoner.
- Alt innsamlet materialet fra intervjuene vil lagres i kryptert form ved bruk av VeraCrypt. Forskningsdata og identifiserbare elementer skal lagres hver for seg slik at det kun er forskerne som har adgang.

Hva skjer med opplysningene dine når vi har avsluttet forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 31.10.20. Når prosjektet avsluttes vil alle opplysninger som kan bidra til identifisering av enkeltpersoner slettes inkludert opptaket fra intervjuet.

Dine rettigheter

Så lenge kan du identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i tråd med personvernregelverket.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Stavanger ved Trond Erik Grønnestad som kan treffes på e-post: trond.gronnestad@uis.no eller student Line Granum Julseth som kan treffes på e-post: l.julseth@stud.uis.no
- Vårt personvernombud Kjetil Dalseth som kan kontaktes via e-post: personvernombud@uis.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post: personvernombudet@nsd.no eller telefon 55 58 21 17

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig/Veileder

Student

Vedlegg 3

SAMTYKKEERKLÆRING

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Bidrar aktivitetsplikten i NAV til økt motivasjon for arbeid eller annen aktivitet blant unge voksne sosialhjelpsmottakere», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta på intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, 31.10.20

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4

Intervjuguide

Fase 1: Rammesetting	1. Løs prat <ul style="list-style-type: none"> • Uformell prat
	2. Informasjon <ul style="list-style-type: none"> • Si litt om temaet for samtalen (bakgrunn, formål) • Forklar hva intervjuet skal brukes til og forklar taushetsplikt og anonymitet • Spør om noe er uklart og om respondenten har noen spørsmål • Informer om ev. opptak, sørg for samtykke til ev. opptak • Start opptak
Fase 2: Erfaringer	3. Overgangsspørsmål <ul style="list-style-type: none"> • Hva slags erfaringer har du med NAV? • Hva slags oppfølging har du hatt fra NAV frem til i dag? • Hva slags erfaringer har du med aktivitetsplikt? • Evt. oppfølgingsspørsmål
Fase 3: Fokusering	4. Nøkkelspørsmål <ul style="list-style-type: none"> • Hva slags oppfølging tenker du at du trenger for å komme ut i arbeid eller annen aktivitet? • Hva er det som motiverer deg og hva tenker du kan motivere andre? • Hvilke tanker har du rundt aktivitetsplikten i NAV for unge sosialhjelpsmottakere? Hvilke positive og negative effekter?
Fase 4: Tilbakeblikk	5. Oppsummering <ul style="list-style-type: none"> • Oppsummere funn • Har jeg forstått deg riktig? • Er det noe du vil legge til?

Vedlegg 5

Godkjenning fra NSD

NSD Personvern

29.07.2019 10:45

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 419178 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 26.07.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helseforhold og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.10.2020.

LOVLIG GRUNNLAG Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a), jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

NSD forutsetter at bruken av VeraCrypt er avklart med institusjonen. Om VeraCrypt er en databehandler i prosjektet må det inngås en databehandleravtale, jf. art 28 og 29.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)